

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Šokis

2

Pasaulio fortepijono žvaigždės sveikina Mikalojų Konstantiną Čiurlionį

6

Pokalbis su baletu šokėju Jonu Lauciumi

7

Premjera Kaune – „Alisa Veidrodžio karalystėje“

8

Tauragės festivalis „Kvadratu“

9

Klaipėdos bienalė „Saulėlydis kas dvejus metus“

Nauji filmai – „Svečias“

Liudas Parulskis, „Artėja“. 2022 m.

Atskirkime kultūrą nuo NA politikos

Esame lūžį kuriančio proceso stebėtojai ir dalyviai. Atsainiau stebinti gali atrodyti, kad kultūros bendruomenė tiesiog nepatenkinta jai primestu nekompetentingu ministru. Tokį stebėtoją gal net įtikins komentatoriai socialiniuose tinkluose, kritikuojantys protestuojančius menininkus, mokslininkus, architektus, kuratorius, muzikus, dizainerius, teatralus, šokėjus, prodiuserius,

bibliotekininkus už tai, kad neleidžiame žmogui net pabandyti dirbti. Be to, jie plūstasi necenzūriniais žodžiais stengdamiesi tautai įteigti, kad menininkai nieko reikšmingo nesukūrė ir tik tarpsta iš valstybės biudžeto – tad tegu traukiasi, pakeis juos kiti. Prieš žalingą valdančiųjų sprendimą protestuojančius kūrėjus jie jau vadina „užsienio agentais“ ar netgi „penktąją koloną“. Šios rusų

pasaulio sąvokos, kaip ir vieningas botų, o gal kartais ir tikrų „Nemuno aušros“ rinkėjų puolimas išduoda tikrąją teiginių autorystę. Analogiškus veiksmus matome ne vienus metus, kai iš pradžių buvo raginama priešintis su pandemija kovojančiai dešiniųjų valdžiai, o prasidėjus rusų plataus masto invazijai į Ukrainą mėginama

NUKELTA Į 4 PSL.

Balsas iš ateities

Festivaliui „Pasaulio fortepijono žvaigždės sveikina M.K. Čiurlionį“ pasibaigus

DAIVA TAMOŠAITYTĖ

Rugsėjo 22-ąją, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gimimo dieną, Gala koncertas Nacionalinėje filharmonijoje tapo virtinės išpūdingų lietuvių genijaus 150-mečiui skirtų renginių kulminacija. Prieš penkerius metus festivalio „Pasaulio fortepijono žvaigždės sveikina M.K. Čiurlionį“ sumanytojas ir meno vadovas Justas Šervenikas kartu su kompozitoriaus provaikaičiu Roku Zubovu ėmė puoselėti idėją sukviesti fortepijono įžymybes, kurios ne tik paskambintų Čiurlionį, bet ir, turėdamos jį savo repertuare, garsintų Lietuvos vardą pasaulyje. Nuo 2020 m. rudeniniai gimtadienio koncertai, Tytuvėnų festivalis, „Dialogai su Čiurlioniu“ ir kiti visoje Lietuvoje vykdomi projektai, kuriais siekiama su Čiurlionio muzika supažindinti kuo daugiau žmonių, šiemet virto jubiliejui skirtu festivaliu, vykusi rugsėjo 14–22 dienomis.

Pasak Justo Šerveniko, pavyko nelengvas uždavinys sukviesti pianistus, kad jie galėtų pasirodyti konkrečią dieną, – niekas nesusirgo ir nebuvo pakeitimų. Visiems buvo palikta laisvė pasirinkti kokius nori Čiurlionio opusus, tik Dmitry Mayboroda buvo paprašytas išmokti Fugą b-moll (VL 345). Pradėję pažintį dažniausiai per dailę, jie klausėsi muzikos, o keturiolika pianistų paklausti nurodė teksto sudėtingumą, todėl mokymosi procese dėl savitos harmonijos ir muzikinės kalbos esą būtinas didesnis dėmesingumas, nes, praleidus nors vieną posūkį, išskrintama iš tėkmės. Taigi kiekvienas, kad „nepasimestų gražioje garsų tėkmėje“, turėjo tinkamai įvertinti Čiurlionio muzikos kompleksiskumą.

Šervenikas, pats puikus pianistas ir organizatorius, sako, kad festivalis pavyko, nes tokio kokybinio lygmens dar nebuvo. Jis ypač džiaugiasi dėl meistriškumo kursų, surengtų visos Lietuvos meno mokyklose, nes vaikams daro didelį poveikį galimybė išgirsti ir gyvai „pačiupinėti“ žmones, kurie yra kartos dievukai. Įvairiuose miestuose nuo Vilniaus, Kauno iki Panevėžio, Visagino ir Kėdainių vyko ir patys koncertai. „Mano noras – kad ne tik per gimtadienį skambėtų Čiurlionis, ir kad ne tik Čiurlioniui rodytume dėmesį, – sakė Šervenikas. – Reikėtų tą kuklumą padėti į šalį ir didžiuotis lietuvių menininkais, mokslininkais, sportininkais. Nereikia laukti kultūros sostinės ar šimtmečio, kad pamatytume savo svarbiuosius menininkus. Galbūt didžiojo Čiurlionio minėjimas

Rokas Zubovas

K. KIRKO NUOTR.

bus paskata ir kitiems rodyti ne mažesnę dėmesį, nes tai yra ir mūsų šalies interesas, kad mus žinotų kaip šalį, kurioje yra tiek daug talentingų žmonių.“ Jo nuomone, ir patys turime juos pažinti bei gerbti, nes dabar įžymūs lietuviai kartais geriau žinomi kokiame Oksforde nei tėvynėje. „Ši opi problema turėtų būti sprendžiama politiniu lygmeniu. Taip pat reikia parodyti dėmesį dar gyvam žmogui, ir Stasio Eidrigevičiaus muziejus – puikus pavyzdys“, – pabrėžė festivalio vadovas.

Festivalyje Čiurlionio muzikos paletė suspindėjo naujomis ryškiais spalvomis: pasirodė pasaulinio garso virtuozai, daugelio konkursų laureatai. Rugsėjo 17 d. Nacionalinėje filharmonijoje Vilniuje skambino Dmitri Levkovichius (Ukraina, Kanada) ir George'as Li (JAV). Festivalio atidarymo koncerte skambėjo Čiurlionio ir Fryderyko Chopino kūriniai. Šiuos du kūrėjus sieja dėmesys tautinei kultūrai ir kvietimas apmąstyti ją platesniame universaliame kontekste.

Levkovichiaus atlikti Chopino kūriniai, pirmiausia Barkarolė Fis-dur, op. 60, pasižymėjo labai apgalvotu planu, pateiktu išdėstant kiekvieną detalę. Etiudai Nr. 4 cis-moll, op. 10, ir Nr. 5 Ges-dur, op. 10, paskambinti itin greitai ir lengvai, nors tam, kad būtų tikras malonumas klausytis, bent man norėjosi šiek tiek prilaikyti, raiškesnio minties dėstymo. Etiudas Nr. 3 E-dur, op. 10, nuskambėjo gražiai, vidurinė dalis – kiek prikišamai išryškinant temą. Iš pasirinktų Čiurlionio kūrinių Tema ir šešios variacijos „Sefaa esec“ tema (VL 258) buvo labai gerai struktūruota, „Lakštingala“ (VL 268) žavėjo natūralumu. Visi kūriniai – taip pat Preliudas d-moll (VL 256), preliudai b-moll (VL 252) ir D-dur (VL 272), Fuga (VL 337), Preliudas (VL 311) ir „Prisiminimas“ (VL 299) išskleisti logiškai ir vientisai: gyvo tempo pjesės skambėjo kaip tolimos audros grumėjimas, neramos nuojautos, o lėtosios griežtą kontrastą atsivėrė šiltesniais,

minkštesniais tonais. Po Čiurlionio atliktas Chopino *Scherzo* Nr. 2 b-moll, op. 31, pagrotas ta pačia aiškia ir tvirta maniera. Papildomai Levkovichius paskambino ilgą, virtuoziską Schulzo-Evlerio-Johanno Strausso koncertinę arabeską „Prie žydrojo Dunojaus“, kurioje vienodai gerai parodė ir smulkia, ir stambia technika.

Mūsų publikai gerai pažįstamą ukrainiečių virtuozą pakeitė visai kito plano pianistas iš JAV, pas mus atvykęs pirmą kartą. 2015 m. tarptautinio P. Čaikovskio konkurso sidabro medalininkas, Harvardo universiteto absolventas George'as Li paskambino Čiurlionio Sonata F-dur (VL 155) iš natų, ir klausantis buvo matyti, kad jis iki galo išnaudoja orkestrines instrumentose spalvas raiškiai vedamos temose ir permatomose faktūrose. Chopino Sonatoje Nr. 3 h-moll, op. 58, ausį glostė antros dalies „vėjelis“, labai sukaupioje trečiojoje – matinis garsas reprizoje ir siūbuojančios gėlės, pasakiškas pirštų vikrumas finale. Nėdudukas pianistas ne tik stebėtinai valdo garso masę – jis demonstruoja savo amžiui nebūdingą prasmės ir technikos darną.

Rugsėjo 21 d. LVSO koncertų salėje karaliavo kiti du virtuozai: Lucas Debargue'as (Prancūzija) ir Alexei'us Volodinas (Ispanija). Tokio rango fenomeno kaip Debargue'as pasirodymas – neeilinis įvykis ir galimybė susipažinti su juo iš arčiau. Po tais pačiais metais P. Čaikovskio konkurse stulbinamo pasirodymo kaip ir Li išgarsėjęs pasaulyje prancūzas paskambino konceptualiai apmąstytą programą nuo Maurice'o Ravelio iki Gabrielio Fauré. Įkandin Ravelio „Vandens žaismo“ ir Sonatinos jis paskambino Čiurlionio Mazurką es-moll (VL 222), preliudus d-moll (VL 239) ir b-moll (VL 254), „Vienam kiemely“ (VL 274), Preliudą g-moll (VL 343) ir Polonezą A-dur (VL 173). Man pasirodė, jog fenomenalių duomenų virtuozo psichofizinė struktūra labai artima Glennui Gouldui ta prasme, kad jis ne tik kuria

labai aukštu lygmeniu, bet ir, būdamas jame, jau gali eksperimentuoti, pateikti visiškai savitą ir atkaklią interpretaciją. Matydamas muzikos kūrinių platesniame meniniame kontekste ir pats būdamas kompozitorius, Debargue'as vienu metu ir remiasi improvizacija, ir racionaliai pagrindžia savo pasirinkimus. Pagrindinis jo bruožas yra laisvė, nes „improvizacija, kurioje nėra neteisingo sprendimo, suteikia teisę neklysti“. Savitą skonį jis pademonstravo bisui atliktuose savo kūrybos Tokatoje ir improvizacijoje, kunkuliuojančiose garsų verpetais. Galbūt ne visiems buvo artimas jo kitoniškumas, mokėjimas bet kurį muzikinį tekstą paruošti chirurginiu tikslumu, tačiau iš išorės racionalus ir šaltas, vidumi Debargue'as yra labai aistringas, tiesiog fanatiškas menininkas, kurio energija virte verda. Fauré išsklaidą – Mazurka B-dur, Barkarolė A-dur Nr. 9, Noktiurnas E-dur Nr. 12, Ekspromtas Fis-dur Nr. 5 ir Valsas-Kaprisas As-dur Nr. 4 – kaip niekas kitas tiko programai, nes šio kompozitoriaus fortepijoninėje kūryboje ryški ir pianisto sąmoningai parodyta evoliucija artima paties Čiurlionio saviraiškos kismui.

Ispanijoje gyvenantis Alexei'us Volodinas savo pasaulinę karjerą pradėjo nuo pergalės Gėzos Andos pianistų konkurse Šveicarijoje. Kitaip nei prancūzas, jo programa buvo sudaryta iš jam mielių perliukų ir ganėtinai eklektiška, nes po Čiurlionio jis paskambino visai kitos plotmės septyniąs pjeses iš Edwardo Griego „Lyrinių pjesių“ ciklo, paskui peršoko į Ferenco Liszto „Petrarkos sonetą“ Nr. 123 ir Chopino Polonezą As-dur, op. 53, o papildomai paskambino Chopino Ekspromtą As-dur Nr. 1, op. 29, ir Sergejaus Rachmaninovo Preliudą gis-moll Nr. 12, op. 32. Tarkim, man Čiurlioniškame kontekste vietoj Griego ar Liszto būtų labiau tikėtą kad ir Aleksandro Skriabino preliudai. Jeigu ne programos konceptualumu, tai nepriekaištingu profesionalumu papirkęs pianistas pasirodė kaip patyręs pusiausvyros meistras, jautrus ir mokantis neskubriai gėrtis savo skambinamo turinio subtilybėmis. Čiurlionio kūrinuose – nuskambėjo Noktiurnas fis-moll (VL 178), Muzikinis momentas fis-moll (VL 163a), Humoreska g-moll (VL 162), Preliudas F-dur/a-moll (VL 188), Kanonas c-moll (VL 216), Preliudas c-moll (VL 189), Mazurka Ges-dur (VL 193), Preliudas h-moll (VL 182a) ir Mazurka h-moll (VL 234) – Volodinas išryškino bravūrišką Čiurlionianos pusę.

Apskritai geniali idėja į regis, taip gerai pažįstamą Čiurlionį žvelgti per pasaulio žvaigždžių prizmę. Tai suteikia galimybę atliekant po pluoštą jo opusų iš eilės atskleisti ir kaskart naujas, dar negirdėtas interpretacijas, išgirsti nuolat besimainantį ir visada kitokį Čiurlionį bei įvairiais laikotarpiais apčiuopiamas tendencijas, pasireiškusias gerokai vėliau tiek muzikos, tiek dailės kontekstuose. Jo neišsemiamumas festivalyje išryškėjo kaip niekad aiškiai.

Gimtadienio vakarą, rugsėjo 22-ąją, Gala koncerte filharmonijoje dalyvavo dar penki pianistai. Vakaro reikšmę padidino prieš koncertą paskelbta žinia, kad iš kosminės stoties buvo perduotas sveikinimas Čiurlioniui su gimtadieniu ir pagrotas sutrumpintas „Jūros“ variantas pagal specialų mūsų Vyriausybės ir Europos kosmoso agentūros projektą su NASA, – išties nepaprastai svarbus tarptautinio pripažinimo akcentas.

Pirmas į sceną išėjo Andrew Brownellas (JAV). Įkandin tarptautinio Lidso pianistų konkurso (II vieta) pelnęs daugybę kitų apdovanojimų, Londone įgijęs daktaro laipsnį, amerikietis yra laikomas, ko gero, vienu reikšmingiausių savo kartos pianistų. Jis paskambino Čiurlionio ankstyvojo laikotarpio Temą, variacijas ir finalą D-dur (VL 151). Romantinį kūrinių pianistas perteikė atidžiai ir atsakingai perskaitęs tekstą. Ilgame opuse jau pasigirsta Čiurlioniui būdingos intonacijos; lėtai, švelniai plėtojamos variacijos skambėjo šiltai ir sukaupiai, o greitesnėse, tirštos akordinės faktūros vietose buvo išryškintas melodijų polifoniškumas.

Ilgą ir jausmingą pjesę – „Miražą“ a-moll (VL 175) – skambino Gustavas Piekutas (Danija), nuosirdžiai ir teisingai pagavęs čia lėtą pasakojimą, čia lyrinį gamtos peizažą, čia įvairius nuotaikų atspalvius. Taip pat jis paskambino Elegiją d-moll (VL 191), „Lakštingalą“, Preliudą Des-dur (VL 250), Humoreską g-moll (VL 162), Variacijas „Bėkit, bareliai“ (VL 279) ir Preliudą F-dur/a-moll (VL 188). Kaip matome, kai kurie kūriniai taip patraukė atlikėjų dėmesį, kad festivalyje buvo skambinami keletą kartų. „Bėkit, bareliai“, žinoma, išsiskyrė esenciniu genijaus likimo nuojautos dramatiškumu, ir galiausiai Preliudas užbaigė elegantišką, skoningą Piekuto kontempliaciją. Pianistas yra pelnęs tarptautinį pripažinimą konkurse ir kompaktinių plokštelių įrašais, yra Danijos Menininko ir

NUKELTA | 3 PSL.

Dangiškųjų spalvų atgarsiai

Apie naujai suskambusius Olivier Messiaeno kūrinis festivalio „Vilnius Winds“ pradžios koncerte

ŽIVILĖ STONYTĖ

Teksto pavadinimas, rašant įspūdžius po koncerto, lengvai pasirodytų esąs apie Čiurlionį, kurio muzika ir vardas taip dažnai dabar skamba. Juo labiau kad užsimenama apie garsą ir spalvas – tai vėl, atrodytų, gali būti apie mūsų genijų dailininką ir kompozitorių. Bet ne, šįkart spalvos suspindo iš kitos aplinkos, kitos kultūros ir laikotarpio, kurio Čiurlionis nesulaukė.

Rugsėjo 26 d. Šv. Jonų bažnyčioje nuskambėjo koncertas, kurį surengė Lietuvos simfoninis pučiamųjų orkestras, dirigentas Karolis Variakojis, dalyvavo vargonininkas Benas Jonušas. Šiuo koncertu prasidėjo IV tarptautinis pučiamųjų muzikos festivalis „Vilnius Winds“. Pirmiausia, kas neabejotinai paskatino apsispręsti į jį nueiti, – tai Olivier Messiaeno (1908–1992) kūrinų programa. Vis dėlto pas mus jo muzika, jei ir skamba, tai tikrai per retai. Pernai Vilniuje, Klaipėdoje buvo atliktos jo „Amen vizijos“ dviem fortepijonams, nuskambėjo keli vargonų muzikos opusai, atlikėjai kartais groja „Kvartetą laiko paibaigai“, o vienas stambesnių kūrinių „Trys mažosios liturgijos apie dieviškąją esatį“ pernai atliktas ir Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje. Todėl progos išgirsti didžiojo prancūzų vargonininko,

improvizatoriaus, kūrėjo ir muzikos teologo kūrybos nebuvo galima praleisti.

Orkestras, pristatęs Messiaeno meno vadovo repertuarui Antano Kučinsko sumanymą, tikrai padovanojo nepakartojamų garsinių įspūdžių. Pirmasis atliktas kūrinys – 1932 m. vargonams sukurta kompozicija „Apparition de l'Église éternelle“ („Amžinosios Bažnyčios pasirodymas“, tarp vargonininkų dažniau verčiama kaip „Amžinosios Bažnyčios vizija“). Šį kūrinių Messiaenas parašė solo vargonams būdamas 24-erių. Ypač lėto tempo opusas prasideda nuo tyliausių (*pianissimo*) garsų, užauga iki *fortissimo* ir vėl grįžta į tylą. Tai didinga amžinosios Bažnyčios statyba – nuolatinis pulsavimas primena šį darbą. Anot Messiaeno, nuo jaunystės dirbusio liturgijos artume, nuolat apmąčiusio teologines idėjas, Bažnyčia statoma iš gyvųjų akmenų, kurie yra išrinktųjų sielos. Ir štai ji pasirodo danguje kaip Avinėlio nuotaka. Tirštų akordų faktūra atspindi ir begalinį išgastį, ir visa persmelkiančią ekstazę. Pučiamųjų orkestrui aranžuotą 2012 m. atliko amerikietis Davidas Milleris (ji buvo skirta JAV karinių jūrų pajėgų orkestrui) – tai nepaprastai turtinga instrumentuotė, partitūrai sodrėjant įtraukianti vis naujas instrumentų grupes, pasiekianti pagaugais einantį fizinį įspūdį.

Lietuvos simfoninio pučiamųjų orkestro meistriškumas tiksliai atlikti sudėtingą tekstą (ne vien garsai, bet ir pauzės – taip pat be galo svarbus Messiaeno kūrybos elementas) atsiskleidė ir antrame vakaro kūrinyje – „Et exspecto resurrectionem mortuorum“ („Laukiu mirusiųjų prisikėlimo“). Tai kur kas didesnės apimties opusas, penkių dalių siuita, jos pavadinimui kompozitorius panaudojo frazę iš katalikų tikėjimo išpažinimo, o kiekvienai siuitos daliai įkvėpimo sėmėsi iš partitūroje nurodytų Biblijos citatų – iš psalmyno, apaštalų laišku, Apokalipsės ir kt. Koncerto programą komentavęs muzikologas Jonas Vilimas išsamiau pristatė šio kūrinių atsiradimo istoriją. Messiaenui kūrinių 1963 m. užsakė tuometis Prancūzijos kultūros ministras, rašytojas, meno teoretikas André Malraux. Tai turėjo būti religinis kūrinys, skirtas abiejų pasaulinių karų aukoms atminti. Jis buvo baigtas ir pirmą kartą atliktas 1964 m. Paryžiuje, dalyvaujant pačiam prezidentui Charles'ui de Gaulle'ui, kuris, pasak liudininkų, po premjeros labai šiltai pasveikino kompozitorių.

Greta pučiamųjų orkestro kūrinyje labai ryškus mušamųjų instrumentų vaidmuo – čia skamba varpai, gongai, tamtamai, sukurdami ir galybės, ir tam tikros egzotikos įspūdį. Būtina paminėti, kad Lietuvoje šis kūrinys atliktas

„Vilnius Winds“. Karolis Variakojis ir LSPO

D. MATVEJEVO NUOTR.

pirmą kartą – dar klausantis nesinorėjo išnirti iš visą didžiulę bažnyčios erdvę užpildžiusio vibruojančio skambesio, apėmė troškimas išlaikyti tą įspūdį kuo ilgiau.

Tarp šių dviejų kūrinių įsiterpė ir Beno Jonušo atliekamas dvi pjesės iš Messiaeno vargonų ciklo „L'Ascension“ („Dangun žengimas“), gražinusios klausytojus prie Messiaeno instrumento – vargonų, su savomis spalvomis, subtilumu ir galybe.

Neatsitiktinai minėjau sąsają su Čiurlioniu. Messiaeno ankstyvoji kūryba radosi XX a. 4-ajame dešimtmetyje – štai minėtas „Amžinosios Bažnyčios pasirodymas“ sukurtas 1932-aisiais, o Čiurlionio „Jūra“, nors rašyta 1903–1907 metais, pirmą kartą nuskambėjo tik 1936-aisiais. Jų muzika kilo

ir iš skirtingų aspiracijų, bet, atrodytų, dieviškieji vaizdiniai galėtų susitikti Čiurlionio paveikluose – amžinojo miesto vizijose, spindinčiose visatose, begalinėse figūrų procesijose (ypač 5-ojoje Messiaeno siuitos dalyje – „Ir aš išgirdau tarsi didžiulės minios balsą“).

Puikiai socialiniame tinkle apie savo įspūdžius, patirtus šiame koncerte, brūkštelėjo kolegė muzikologė Eglė Bertašienė: „Galingą ryšį tarp muzikos ir klausytojų sukurti padėjo pats Olivier, neakivaizdžiai prižiūradamas procesą iš aukštybių. Suręsti didingą garsų Katedrą, išdailinti ją savo meistriškumu, vesti, rodant nežemiško grožio spalvas bei struktūras, ir visa tai leisti patirti atėjusiems – atlikėjų nuopelnas.“

ATKELTA IŠ 2 PSL.

radijo P2 talentų prizo laimėtojas, pelnęs įvairių stipendijų, jį remia „Augustinus“ fondas.

Toliau girdėjome Nacionalinės filharmonijos sezono atidarymo koncerto dalyvį iš Lenkijos Szymoną Nehringą. Jo laimėjimų kraitėje taip pat daugybė žymių konkursų, koncertų ir įrašų, o tarp jų vienas svarbiausių – nugalėtojo laurais viename didžiausių Arturo Rubinsteino tarptautiniame konkurse Tel Avive. Pianistas pasirinko Noktiurną cis-moll (VL 183), preliudus Fis-dur „Viešpaties angelas“ (VL 184), H-dur „Svajonėlė“ (VL 186) ir fis-moll „Ruduo“ (VL 264), Ekspromtą fis-moll (VL 181), preliudus A-dur (VL 335) ir fis-moll (VL 185) bei Noktiurną fis-moll (VL 178). Nehringo skambinimas pasižymėjo subtilumu ir muzikalumu: jis nuostabiai jautriai išjautė žinomus preliudus, lėtai, neskubėdamas

ir pasigėrėdamas kiekvienu posūkiu, ilgas natas apipindamas ažuuru ar varpų ostinatinėmis spalvomis. Nuostabus tušė, subtilus dramaturginės medžiagos valdymas, aristokratiškas ir kilnus skambinimas suteikė dar vieną grožio potėpį muzikiniam Čiurlionio portretui.

Antroje Gala koncerto dalyje skambėjo paskutinės Čiurlionio vasaros kūriniai. Juos atliko Dmitry Mayboroda (Vokietija). Vėl skambėjo Tema ir variacijos „Sefaa esec“ tema, Preliudas G-dur (VL 338), Preliudas padidintoje G dermėje (VL 339), preliudai d-moll „Motule mano“ (VL 340), g-moll (VL 342), g-moll (VL 343), d-moll (VL 344) ir Fuga b-moll (VL 345). Kerintys, įelektrinantys, XX amžių pranašaujantys opusai (čia girdėjome mistiniu būdu sinchronizuotus, Skriabinui būdingus muzikinės minties proveržius, ir ne tik) buvo perteikti su tokia jėga, kad man nejučia palyginimui prisiminė tik panašaus braižo iškilus M.K. Čiurlionio konkurso laureatas Jevgenijus Starodubcevas. (Visą laiką apgailestauju, kad jo ypatingos interpretacijos, kurių įrašus jis yra

padaręs, Lietuvoje taip ir nebuvo išleistas atskiru disku. Bet juk niekada nevēlu papildyti Čiurlioniano diskografiją.) Ypač įstabiai, įmagnetintai Mayborodos perteikta Fuga b-moll. Toks švarus, kone asketiškas muzikos perteikimas, tarsi kalbant maldą, man regis, yra arčiausiai tobulo atlikimo. Dar visai jauno, bet itin ryškaus ir anksti pastebėto pianisto, šiuo metu besimokančio Italijos Imolos akademijoje „Incontri col Maestro“, muzikavimas, o kartu ir visas iki šiol girdėtas renginių spektras sukėlė daug minčių.

Apie Čiurlionį neišeina kalbėti vien kaip apie stilių ar epochą (apie juos veikia kaip apie akcenciją), nes jo kūryba priklauso kitai plotmei. Ją ir jos interpretacijas galima vertinti iš aukštesnės, ideacijos plotmės perspektyvos. Ji buvo justu viso renginio metu (ir juntama visuose renginiuose, kur tik skamba Čiurlionio dainų ar instrumentinės muzikos pavaldalu), o apmirusi publika, galbūt to nesusovokdama, kvėpavo tuo išretėjusiu, rimty paskendusiu oru, kuris per save leido nenumaldomą ir lemtingą skambesį, o šis, kartu su pergalinga Fugos pabaiga,

šurpindamas odą, galingais greitėjančiais žingsniais pranašavo kitą erą, kitą pasaulį, kitą sąmonę ir estetiką.

Gala koncertą užbaigė Čiurlionio provaikaitis pianistas Rokas Zubovas. Įstabu ne vien tai, kad provaikaitis taip išoriškai panašus į genialųjį prosenelį ar kad jo vidinė inteligencija ir charakteris taip pat paveldėjo ypatingą Čiurlionio geną. Dar įstabesnis visiškai natūralus jo buvimas pianistu ir ilgainiui tapimas puikiu interpretuotoju, puoselėtoju, leideju, netgi aktoriumi, Čiurlionio namų Vilniuje vadovu, vienu iš Nacionalinio Čiurlionio kelio iniciatorių bei daugybės kitų iniciatyvų, tokių svarbių Lietuvai ir jos kultūrinei tapatybei, pradininku. Rokas paskambino savo iš Čiurlionio kompozicinės medžiagos nuaustą kūrinių „Pokalbis, kurio niekada nebuvo“. Jis žingsnis po žingsnio kopė į nepaprastai sudėtingą jo viršukalnę, išskleisdamas energingas ir čiurlionišku turiniu vibruojančias plokštumas (aukštikalnes), skynėsi per tonalinius atvašynus ir trelėmis mirgančius perėjimus. Šis „Pokalbis“ – reikšmingas darbas, gyvai

įkūnijęs Čiurlionio pasaulį. Zubovui pavyko sukonstruoti logišką ir įtaigią kosminę meditaciją. Pabuvome nežinomoje kosmoso erdvėje, neapsakomoje ir stulbinamoje, kuriai palyginimo nėra, bet pulsuojančioje tikra ją įkvėpusio genijaus dvasia.

Festivalis „Pasaulio fortepijono žvaigždės sveikina M.K. Čiurlionį“, kartu su kitais kompozitoriais, pasiekiančiais itin plačią auditoriją, kolegų įnašais ir sostinės oro uosto vardu, yra didelė dovana Lietuvai. Turėjome galimybę pažvelgti į tokį savą ir kuklų genijų plačiai atmerktomis akimis iš pasaulinės perspektyvos ir, išvydę tiek naujų reikšmių, gavome naujų impulsų. Todėl ir pavadinau straipsnį „Balsas iš ateities“. Ir labiausiai norėtusi tikėtis, kad šis pagaliau deramu lygmeniu įkaltas tvirčiausias lietuvių kultūrinės tapatybės stulpas, siekiantis chtoninę tautos atmintį, skleis savo žinią ir šviesą vis plačiau, giliau ir aukščiau.

MUZIKINIŲ ĮVYKIŲ APŽVALGAS IŠ DALIES FINANSUOJA VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖ

Atskirkime kultūrą nuo NA politikos

keiksmas susidoroti su paramą vežančiais aktyvistais ir tarptautinę karinę pagalbą siekiančiais užtikrinti, sankcijas rusijai palaukiančiais politikais. Šįkart taikiniu tampa kūrėjai, kultūros institucijose, redakcijose, leidyklose dirbantys žmonės – mes. Tuomet, kai prezidento sprendimą patvirtinti aiškiai netinkamą kultūros ministrą baltarusių ir rusų spauda jau sveikina kaip posūkį iš vakarų į rytus, kultūros bendruomenė vertinama kaip naujai okupacijai galinti pasipriešinti jėga.

Ir iš tiesų kūrėjai visada trukdė svetimą kultūrą ir politiką primatečiai agresyviai rytų valstybei. Todėl okupavę Lietuvą sovietai pirmiausia ėmė tremti ir žudyti ne tik politikus, policininkus, karininkus, bet ir mokytojus, mokslininkus, menininkus. Ir vis tiek cenzūros suvaržyta kultūros bendruomenė sugebėjo nesusiskaldyti, nors ir paslėptais, bet perskaitomais simboliais penkis dešimtmečius saugoti laisvės žariją. Nuoseklus šios rezistencijos tęsinys buvo menotyrininkų, filosofų, menininkų, rašytojų suburtas visų Lietuvos žmonių („mieli Lietuvos žmonės“, būdavo kreipiamasi mitinguose) Sąjūdis, galiausiai išvijęs okupantus. Paskui nepriklausomybę atkūrusioje šalyje ekonominio chaoso ūkanas prablaškėdavo laisve kvėpuojančių menininkų pokštai ir akcijos. Mezgėsi naujos meno formos, konceptualūs, tarpdisciplininiai projektai užpildė atsigaunančias kultūros institucijas, visų sričių menininkai, mokslininkai, prodiuseriai ėmė garsinti Lietuvą pasaulyje. Tapo lyg ir visiems aišku, kad „kultūra – mūsų tapatybės pagrindas“, – šis teiginys net užrašytas ant namelio, reprezentuojančio „Valstybės ateities viziją – Lietuva 2050“, pamatų.

Ir štai dabar Seime daugumą turintys socialdemokratai, paskui juos ir prezidentas paskiria šį pagrindą prižiūrėti žmogui, nuo mokyklos laikų su kultūra neturėjusiam nieko bendro. Kaip įsitikinome klausydamiesi pirmosios kandidato į ministrus spaudos konferencijos, jis nesugeba pristatyti savosios kultūros politikos vizijos, nežino, kur ir kokie renginiai vyksta, įžeidinėja moteris, nevensia meluoti, priešinti kultūros „elitą“ su „paprastais žmonėmis“, Vilnių su regionais, profesionalus su mėgėjais, žada puoselėti lietuvių kalbą pats nesuregzdamas logiško sakinio. Paskui dar sužinome, kad socialiniuose tinkluose jis noriai skleidžia rusijos propagandinius paruoštus, kurių tikslas – sustabdyti paramą besiginančiai Ukrainai. Ar turime suprasti, kad nuo šiol keliaklupsčiavimas rusijai, abejingumas kultūrai, melas, nesantaika ir beraštytė bus Lietuvos tapatybės pagrindas?

Tad nėra ko stebėtis, kaip greitai daugiau nei 50 tūkstančių piliečių pasirašė kultūros bendruomenės

peticiją, kiek daug jų susirinko į greitai suorganizuotą protesto mitingą prie prezidento rūmų. Žmonės atsinešė paskubomis nupieštus plakatus, visur mirgėjo apie kultūros pražūtį įspėjantis kelio ženklas, buvo sakomi prasmingi, aštrūs, kartais skausmingi, kartais įkvepiantys žodžiai. Vieni kalbėtojai buvo suplanuoti ir paruošę tekstus. Kiti stojo prie mikrofono spontaniškai, bet taip pat nestokojo nei minčių, nei iškalbos. Tai irgi liudija kūrybinį mūsų bendruomenės potencialą bei drąsą. O aršus puolimas socialiniuose tinkluose prieš visą kultūros bendruomenę yra geriausias įrodymas, kad taiklaus žodžio bijoma, kad iš tribūnos sakoma tiesa neparanki tiems, kurie kėsina užgrobti ir sunaikinti mūsų valstybę.

Kol kas valstybė puolama ne tankais. Ją stengiamasi demontuoti iš vidaus, pasitelkiant demokratinis rinkimus kaip įrankį sunaikinti pačiai demokratijai. Dabar atrodo, kad jiems neblogai sekasi, nes tik dešimties procentų visų rinkėjų valia išrinkta politinė jėga NA* savo įkaitais jau pavertė daugiausia balsų surinkusią socialdemokratų partiją, prezidentą ir galiausiai visą kultūros ekosistemą bei žiniasklaidą. Tikruosius skaičius priminti reikia, nes jais manipuluojama užsiuolant protestuojančią kultūros bendruomenę, esą mes prieštaraujame rinkėjų valiai. Tačiau ar turime tos gana nedidelės rinkėjų dalies valią grįžti į vergovę? Ir gal jau metas priminti: valdžios mandatas nereiškia, kad privaloma tenkinti tik balsavusiųjų interesus, paminant visa kita, nesiklausant tavo politikai nepritariančių balsų, nederinant nuostatų, neieškant visiems bent kiek priimtinių sprendimų, nemąstant apie valstybės ateitį.

Galbūt mums įrodinės, kad kultūros savaitraštis nėra vieta, kur dera diskutuoti apie politiką ar priminti demokratijos principus. Bet šią nuostatą metas išmesti į klaidingų nuostatų šukšlyną. Kitą dieną po protesto susirinkusi antroji kultūros bendruomenės Asamblėja nusprendė, kad metas patikslinti prorusiškų jėgų aktyviai propaguojamą šūkį „nepainiokime kultūros su politika“. Nes kviesdami nepainioti jie painioja – ir dar kaip! Juk gavusios kultūros ministeriją NA partijos vado pasisakymai apie „užsienio agentus“ ir žiniasklaidą signalizuoja apie ketinimą politizuoti kultūrą keičiant institucijų vadovus, komisijų narius sau palankiais, o nacionalinį transliuotoją priverčiant tapti partijos rupu. Galima nujauti, kad ir Medijų rėmimo fondo finansavimas bus nukreiptas tiems regionų laikraščiams, kurie savo publikacijomis didins šios partijos elektoratą. Tai irgi yra kremliaus „paruoštukas“, sėkmingai taikomas Vengrijoje, Slovakijoje ir Sakartvele. O tikslas aiškus – per kultūrinius naratyvus kuo plačiau atverti duris rusų pasaulio įtakai. Toks okupacijos scenarijus – pigesnis nei karas, tad bus išmėgintas pirmiausia. Juolab kad taip būtų pasiektas dabar aktualus tikslas – sumažinti Lietuvos paramą Ukrainai.

Iš to, kas čia pasakyta, turėtų būti aišku, kad kultūros bendruomenė protestuoja ne tiek prieš nekompetentingą ministrą, kiek prieš kultūros ir žiniasklaidos perleidimą NA partijai. Nes ministro nusišnekėjimus visada galima ignoruoti nutaisius „pokerio veidą“, o viduje juokiantis. Bet juokai bus menki stebint, kaip pasitelkus kultūros galias bus palaiptai ardoma valstybė. Tai

suvokia kultūros bendruomenė, todėl įvairių institucijų vadovai jau atšaukė kvietimus premjerei Ingai Ruginienei, kultūros ministrui Ignatui Adomavičiui ir prezidentui Gitanui Nausėdai dalyvauti renginiuose ar vadintis jų globėjais. Kitų metų Vilniaus knygų mugė pataisė savo šūkį: „žodis ieško kultūrą gerbiančio žmogaus“. Be to, Asamblėja nutarė spalio 5 d. skelbti įspėjamąjį streiką, kurio metu kai kas neįvyks, o kai kas vyks ne taip, kaip numatyta. Streiko tikslas – kuo plačiau paskleisti žinių apie šią Lietuvos kultūros išdavystę ir grėsmę žodžio laisvei suprantant, kad tai – tik ilgos kovos pradžia.

Tad iš tiesų esame lūžį kuriančio proceso stebėtojai ir dalyviai. Dar nežinome, kokia bus ateitis procesui pasibaigus. Gali būti, kad įsitvirtinus antidemokratinėms jėgoms neliks nei žodžio laisvės, nei cenzūros nevaržomos kūrybos. Bet gali būti ir taip, kad mums pavyks išsaugoti nuomonių ir interesų įvairovę pripažįstančios demokratijos, žodžio ir kūrybos laisvės principus kaip mūsų tapatybės pagrindą, o rusų pasauliui tarnaujančios jėgos bus nugalėtos. Todėl prisijungiame prie įspėjamojo kultūros bendruomenės streiko suvokdami, kad kultūros ministerijos politinė orientacija yra ne tik kultūros bendruomenės, bet visų Lietuvos piliečių reikalas. Ir kartu su Asamblėja skelbiame pakoreguotą šūkį: atskirkime kultūrą nuo NA politikos. NA tariame griežtą NE.

„7MD“ REDARCIJA

* Kaip protesto mitinge sakė Zigmantas Vitkus, „Nemunas“ ir „aušra“ – gražūs žodžiai ir jų nesinori dergti, tad vengdami įžeidinėjimų tais žodžiais pasivadinsiu partiją čia ir toliau vadinsime NA.

150-ųjų metinių proga

Jubiliejinis Mikalojaus Konstantino Čiurlionio koncertas Nacionalinėje filharmonijoje

VYTAUTAS LANDSBERGIS

Galų gale Čiurlionis priėjo prie fortepijono.

Ir valdė salę porą valandų.

Šiuo atžvilgiu jo jubiliejinio gimtadienio koncertas filharmonijoje buvo ypatingas. Unikalus.

Ačiū sumanytojams. Ne fortepijono pjesės pajvairinimui arba programos papildymui, bet pagrindinis pasaulis, kuriame šis muzikas gyveno ir kūrė.

Tą reikėjo, derėjo vienašak išgirsti kaip didžiulį palikimą, prie kurio bent prisilytėta.

Gera idėja ir sukviesti muzikos jaunimą iš įvairių kraštų. Keturi arba penki pianistai iš penkių pasviečių. JAV, Danijos, Lenkijos, Vokietijos. Kiekvienas pakviestas – tuo pagerbtas – ir noriai įsigilinęs, kad yra pasaulyje, Lietuvoje, toks ypatingas fortepijono kompozitorius. Tikriausiai nebepamirš. Arba Čiurlionio draugija, Čiurlionio Lietuva, galės jiems kantriai, delikačiai priminti.

Pakartokit, praplėskit! Juk įvykis! Galėtų vykti kasmet.

Bet svarbiausia – išgirdom „nežinomą“ arba ignoruotą didelį Čiurlionį.

O, jeigu dar būtų parodę jo originaliuosius ciklus: Variacijas „Besacas“, Mažąją sonatą, „Jūros“ peizažus.

Telieka kitų metų progai, kai dar sykį nustebsime. Žiūrėkite, yra dar ir toks Čiurlionis. O brangakmeniai – lietuviškų dainelių variacijos – jų daugiau, ne vien tradicinius „barelius“ pabarstė savo laisvoje programoje Rokas Zubovas.

Tai jau penktasis svečias, angažavęs lyg ir naujai improvizuotam, nebūtam „Pokalbiui“ su proseneliu.

Koncerto Čiurlioniu akimirka

K. KIKRO NUOTR.

Šiuolaikinis teatras kaip sąžinės tribunolas

Tarptautinis „Divadlo“ festivalis Pilzene

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Pilzenas – ketvirtas pagal dydį Čekijos miestas, vidurinė klasė čia tarpsta „Škodos“ ir „Urquell“ fabrikų apsuptyje. Rugsėjo viduryje čia tvyro palaiminga ramybė, gal todėl įsimintiniausiu šio miesto piliečiu man tapo vietnamietis berniukas, savo tėvų kavinukėje pusbalsiu daininga čekų kalba skaitantis „Liūto karaliaus“ knygelę. Regis, sotų Pilzeno tingulį kartą per metus leidžiama sudrumsti tik „Festival Divadlo“. Šiomet 33-ią kartą šešiose vaidybinėse lokacijose 25 trupės ir beveik 40 renginių pristatęs festivalis priminė, kad teatras Vidurio Europoje niekada nebus nei estetiškas barškutis, nei juo labiau koks nors kultūrinis aksesuaras. Čekams teatras – ir tai labiausiai stulbina – tebėra moralinis tribunolas, kuriame sprendžiamos sąžinės bylos, o kiekvienam žiūrovui lemta tapti priekusiuoju. Šių metų programa atskleidė keletą galingų teminių pjūvių, kurių ašys – politika, ekonomika ir atmintis. Visi trys gyvybiškai svarbūs regionui, gyvenančiam tarp neatslūgstančių karo šešėlių, globalios kapitalizmo krizės ir nesibaigiančių ginčų dėl tikrosios laisvės kainos.

Ši teatro, virtusio moraliniu tribunolu, tradicija turi gilius šaknis. Pirmasis „Divadlo“ festivalis Pilzene įvyko 1993 m. lapkritį, globojamas tuometinio Čekijos prezidento Václavo Havelo. Neatsitiktinai – Havelas, pats dramaturgas, išpažino teatrą kaip politinės sąžinės barometrą, ir būtent ši vizija nulėmė festivalio pradžios laikyseną. Iš pat pradžių festivalis pritraukė didžiausius pasaulio ir regiono vardus: nuo Roberto LePage'o ir Eimunto Nekrošiaus iki Krystiano Lupos, Franko Castorfo, Haroldo Pinterio ar Tomo Stoppardo. Pirmųjų festivalių programą formavo žurnalo „Svět a divadlo“ („Pasaulis ir teatras“) kritikai, o vėliau ji virto sistema institucine atranka, įtraukiančia tiek nacionalinius teatrus, tiek progresyviausias nepriklausomas trupes. „Festival Divadlo“ tapo viena svarbiausių priežasčių, kodėl 2014 m. buvo pastatytas moderniausias Pilzeno teatras „Nová scéna“ („Naujoji scena“), šiuo metu galintis pristatyti pasaulinius teatrinis projektus.

Per tris klestėjimo dešimtmečius „Divadlo“ festivalis ne tik įrašė Pilzeną į Europos kultūrinį žemėlapi, bet ir pavertė jį tikra čekų teatro „vitrina“, išgryninančia nacionalines scenos tendencijas, ir kartu atvira tarptautine platforma, kurioje galima palyginti Vidurio Europos teatrą

su Londono, Berlyno ar Paryžiaus scenomis. Man pačiai po šią vasarą aplankyto Edinburgo „Fringe“ festivalio palyginus gimė apibendrinimas, kad būtent čia, Vidurio Europoje, teatras kasmet perrašo savo santykį su visuomene, kartais ironizuodamas, kartais provokuodamas, bet visada versdamas žiūrovą iš naujo permąstyti, kokią tiesą jis parsineša namo iš teatro salės.

Per keturias viešnagės Pilzeno dienas spėjau pamatyti tik devynis spektaklius, bet šiame tekste norėčiau pasidalinti tam tikromis ypač mane sudominusiomis tendencijomis, šiuolaikinio scenos meno reiškiniais. Vengrų režisieriaus Kornelio Mundruczó spektaklis „Parallax“ („Proton Theatre“, Budapeštas) įprasmino festivalį kaip estetinę ir politinę provokaciją. Tai spektaklis, kuriame skirtingi tikrovės lygmenys – asmeninė drama, karo nuotrupos, kolektyviniai sapnai – susiduria be jokio kompromiso. Mundruczó nebeužtenka tradicinės dramaturgijos – jis kuria daugiabalsį koliažą, primenantį, kad šiandien žmogus egzistuoja paralelinėse tikrovėse, nuolat priverstas rinktis, kuriai iš jų priklausyti. Jo „Parallax“ – trijų kartų šeimos seansas pas egzorcistą. Hiperrealistinis Budapešto butas čia prilyginamas kapsulei, kurioje sprogs XX a. Europos traumas: Holokausto paieškos, 10-ojo dešimtmečio vartotojiškas ciniškumas ir šandieninė LGBT+ bendruomenės emancipacija. Mundruczó, vienas radikaliausių Europos scenos vizionierių, balansuoja tarp dokumentinio natūralizmo ir biblinės vizijos: kai per pirmą dalį butą užlieja tikro vandens srautai, atrodo, kad tai jau ne metafora, o tikras tvano nuosprendis žmonijai. Žiūrovai priverstas būti liudininku, kaip motina ir dukra mėsinėja viena kitą žodžiais, kol nebelieka nieko, tik nuogos, kruvinos tapatybės skeveldros. Šį spektaklį ne „žiūri“ – jį fiziškai iškenti, o paskui išėjus iš salės su jausmu, kad tau perrašyta genetinė atmintis.

Čekas režisierius Dušanas Davidas Pařízekas užsimoja išlaisvinti ypač retai statomą Bertolto Brechto dramą „Šventoji Joana iš skerdyklų“ iš bibliotekinės lentynos, paversdamas autorių šiuolaikinio kapitalizmo griūties pranašu, šiandien skambančiu dar aštriau nei XX amžiuje. Pařízeko „Šventoji Joana iš skerdyklų“ atgimė „Berliner Ensemble“, kuriame Brechto polemika apie rinką, išganyamą ir socialinę tvarką tapo tikru tribunolu kapitalizmui. Austrų aktorė Stefanie Reinsperger įkūnijo kapitalistą Maulerį – groteskišką, perteklinę

energiją akumuliuojančią verslo dievybę arba monstrę, kurios filantropija permirkusi retorika slepia plėšrų, nepasotinamą godumą. Šis spektaklis ne tiek moralizuoja, kiek sukuria sprangią grotesko liturgiją. Pelnas čia tampa dievu, o teatras – jį demaskuojančia švente. Pařízekas akivaizdžiai įrodo, kad ekonomikos kritika gali būti vizuali, teatrališka ir brutaliai šiuolaikiška.

Trečioji užsienio programos intriga – Slovakijos nacionalinio teatro spektaklis „Tatarka“. Režisierius Dávidas Paška nusprendė kultinio slovákų rašytojo Dominiko Tátarkos biografiją atskleisti pasitelkdamas rašytojo *alter ego* Bartolomejaus Slzičkos kelionę per keturis istorinius mazgus: 1938-ųjų Paryžių, 1956-ųjų Bratislavą, 1978-uosiuose mirkstančią disidentų vienatvę ir 1989-ųjų išėjimą politinio lūžio išvakarėse. Didieji Tátarkos demonai – demagogija, konformizmas, laisvės ilgesys – sugrįžta ne kaip praeitis, o kaip šiandiena. Spektaklio pabaiga virsta atviru klausimu žiūrovams – ar ši visuomeninė santvarka, kurioje gyvename, ir yra ta laisvė, kurios troško tautos dainius? Ar mes tik iškeitėme senus demonus į naujus? Režisierius nekuria patetiško paminklo poetui, jis atsuka scenos veidrodį į dabartį, o jame atsispindi ne tik Slovakija, bet ir visa Europa.

Čekų teatriniai pastatymai festivalyje pateikti ne dulkėto muziejaus formatu, o kaip laboratorija, drąsiai atverianti socialines žaizdas ir kelianti labai sprangius klausimus. Nacionalinė „Festival Divadlo“ programa išryškino ne tik teminę, bet ir stilistinę šiuolaikinio čekų teatro įvairovę. Akivaizdu, kad šalis turi kelias vienu metu veikiančias gyvybingas dramaturgines kryptis: nuo politinės istorijos interpretacijų iki intymių psichologinių portretų, nuo žiaurumo ribų tyrinėjimo iki poezijos ritualų. Išskirtine teatre patirtimi įvardyčiau Nacionalinio Brno teatro pastatymą „Patriots“. Režisierius Jakubas Šmída sufokusavo meninį žvilgsnį į politinę sceną, jo spektaklis dekonstruoja valdžios mechanizmus ir kolektyvinius apsisprendimus, kurių fone ironija virsta istorijos pamoka.

Peteris Morganas – britų scenaristas ir dramaturgas, savo kūriniuose su pasimėgavimu nulupantis istorijai odą: nuo serialo „The Crown“ karališkosios šeimos iki „Frost/Nixon“ prisipažinimo, kuris sužlugdė prezidentą. „Patriots“ jis parašė karo metu – pjesės premjera 2022 m. balandžio 9 d. Londone skambėjo jau sprogstant bomboms Ukrainoje. Talentingas dramaturgas parašė raudonesnę už kraują kroniką:

Scena iš spektaklio „Parallax“

N. WAGNER-STRAUSS NUOTR.

ne apie demoną, o apie vidutinę, kurią į valdžios olimpą užkėlė chaotiški 90-iniai, dantis semiantis oligarchų godulys ir visuomenės troškimas paklusti stipriai rankai. Asketiškoje scenoje putluti, susivėlęs Borisas Berezovskis – ne tik oligarchas, bet tikras tragedijos herojus. Matematikas, svajojęs apie Nobelio premiją, medijų magnatas ir manipuliacijų genijus, sukūręs Putiną manydamas, kad valdys jį kaip marionetę, – ir tampa pirmuoju, kurį ši marionetė paaukoja savo šachmatų partijoje. Dramaturgas pateikia Berezovskį kaip šiuolaikinį Prometėją, kuris pavagia ugnį ir staiga pamato, kaip ši ugnis rija jo paties pasaulį.

Režisierius Šmída stoto pjesę tarsi chirurginį pjūvį, be jokios anestezijos. Aktorius Viktoras Kuznίκas jauną Putiną vaidina nestokodamas empatijos, sceninės plastikos ir net vyriško žavesio, ir būtent tai kelia siaubą: scenoje matai ne demoną, o žmogų, kuris galėtų būti tavo kaimynas, klasės draugelis ar net brolis. Ir tada tenka suvokti, kad monstras nėra „jie“. Monstras – mūsų pačių tylėjimas, mūsų nuolankumas, mūsų amžinas troškimas, kad kas nors kitas spręstų už mus.

Visai kitomis intonacijomis į festivalinę publiką prabilo režisierės Annos Klimešovos „Mrs Dalloway“. Prahoje reziduojančio Teatro ant baliustrados (*Divadlo Na zábradlí*) ryžtas teatrinei scenai pritaikyti kartinį visos modernizmo literatūros kontekste Virginios Woolf romaną netikėtai tapo subtilia meditacija apie laiką, atmintį ir moters neregimybę visuomenėje. Hipnotizuojantis spektaklio ritmas kūrė atmosferą, kurioje smulkausios kasdienybės detalės atsiskleidžia kaip visuotinė egzistencijos metafora, o aktorė drąsa atsiverti publikai kūrė trijų dienų meninio suokalbio nuotaiką.

Režisierius Tomášas Rálišas spektakliu „Marabou Stork Nightmares“, sukurtu teatre „MeetFactory“, į sceną atnešė nepakeliamą klausimą – kaip vaizduoti smurtą, kad jis taptų ne estetizuota pornografija,

o tikro kaltės ir keršto impulso anatomija? Škotų literatūros žvaigždės Irvine'o Welsho tekstas čekiškame pastatyme virto kruvina psichikos vivisekcija, kai brutali scena atlieka ne prievartos, o trapumo operaciją. Smurtas rodomas ne atviroje scenoje, bet aktorių kūnuose, balsuose, raumenų įtampoje – žiūrovai priverčiami patirti, kad žiaurumas nėra uždraustas, tačiau niekada nepraeina be pasekmių.

Visai kitą teatro polifoniją pasiūlė režisierius Janas Nebeský su Prahos nacionaliniu teatru sukurtame spektaklyje „Wernisch“. Tai ne klasikinis spektaklis, o greičiau ironiškas atnašavimas žodžiui, balsui, ritmui, melodijai ir net nacionaliniams stereotipams, nuosekliai paverčiant literatūrą Ivaną Wernischą gyvą čekų poezijos ikoną. Ironija ir lyrizmas, groteskas ir švelnumas čia klijuojami į mozaiką, kurioje pats teatras tampa ritualine kalbos laboratorija. Nebeský virtuosiškai išnaudoja koliažinę veiksmo struktūrą, iš kurios gimsta keistos, bet tikra menine tiesa persmelktos scenos, jose aktoriai, tekstas ir žiūrovai jungiasi į neprognozuojamą poetinį vienį.

Nacionalinė spektaklių vitrina subtiliai išryškino čekų teatro paradoksą: jis vienu metu geba būti brutaliai fiziškas ir subtiliai intelektualus, susietis smurto refleksiją su poezijos ironija. Šiuolaikinis čekų teatras nebijo rizikuoti – jis geba ne tik provokuoti, bet ir kurti beatodairišką pasitikėjimą žiūrovu, kuris išdrįsta būti ir net mėgautis tokia nepatogiume teatre. Atrodo, kad „Festival Divadlo“ kasmet patikrina, ar teatras Vidurio Europoje dar turi politinį stuburą. Čekai drąsiai neria į savo bei pasaulinės literatūros gelmes, bet ne mažiau ryškiai pasitelkia brutalių teatrinį smurtą kaip refleksijos įrankį, meistriškai dekonstruojantį kapitalizmo grimasas ar laisvės paradoksus.

„Festival Divadlo“, kadaise gimęs Havelo kabinete kaip demokratinės atminties projektas, šiandien priemen, kad teatras tebėra pavojingas instrumentas.

Teatras – mano namai

Pokalbis su baletu šokėju Jonu Lauciumi

AGNĖ ZĖRINGYTĖ

Jonas Laucius – Lietuvos nacionalinio operos ir baletu teatro (LNOBT) vedantysis solistas, taip pat kuria vaidmenis Anželikos Cholinos šokio teatre. 2015 m. baigęs M.K. Čiurlionio menų mokyklą ir atlikęs praktiką Ženevos šokio centre, prisijungė prie LNOBT baletu trupės. Ne kartą nominuotas „Aukštiniam scenos kryžiui“; 2016 m. tapo Metų baletu viltimi, o 2018 m. – Metų baletu solistu. Atlieka pagrindinius vaidmenis daugelyje LNOBT baletu spektaklių.

Esate minėjęs, kad į šokio pasaulį jus atvedė močiutė, šokusi ansamblyje „Lietuva“. Ji taip pat supažindino jus su Lietuvos nacionalinio operos ir baletu teatru. Kokie pirmieji jūsų prisiminimai apie baletą?

Pirmieji prisiminimai apie teatrą susiformavo dar prieš pradėdam mokytis M.K. Čiurlionio menų mokykloje, nes močiutė mane vedavo į spektaklius. Geriausiai atsimenu „Snieguolę ir septynis nykštukus“ – spektaklį, kuris rodomas iki šių dienų. Tuo metu man svarbiausia būdavo paragauti karšto šokolado, o antrame veiksme kartais ir nusūdau. Labiausiai į atmintį įsirėžė Ragana. Atrodo, kad eidavome tik į šį spektaklį, nors pamatydavau ir kitus. Vis dėlto šį geriausiai prisimenu.

Prieš pradėdam mokslus M.K. Čiurlionio menų mokykloje teko šokti liaudies šokių kolektyve „Ugnelė“. Ten ir susipažinau su šokiu, tačiau tuo metu neplanavau to mokytis ir tam paskirti gyvenimo. Situacija susiklostė taip, kad turėjau rinktis tarp dviejų mokymosi įstaigų. Pats M.K. Čiurlionio menų mokyklos pastatas man priminė Hogvartą, o prieš tai susipažinau su būsimu bendraklasiu ir galiausiai pasirinkau būtent šią mokyklą. Tuo metu net nelabai supratau, kad teks šokti. Lygiai taip pat nutiko ir mano broliui, kuris manė, kad eis į būrelį, o ne į mokyklą mokytis šokio specialybės. Kelis kartus norėjau išeiti ir pasirinkti kitą gyvenimo kelią, bet mintimis vis sugrįždavau, kol galiausiai pasilikau visam laikui.

Kada supratote, kad šokis – jūsų pašaukimas?

Pirma užuomina tapo išvažiavimas į baletu konkursą Rygoje dešimtoje klasėje. Atrodė, jeigu jau vykstu ir ten gerai pasirodysiu – tai bus ženklas, kad vis dėlto šis dalykas man sekasi. Nors iki tol šokau kasdien ir man tai patiko,

nemaniau, kad būsiu profesionalas. Konkurse pamatęs atmosferą ir kaip kiti užsidegę šokiu, kiek laiko skiria pasiruošimui, supratau, kad šokis – rimta profesija. Grįžus iš konkurso viskas susidėjo taip, kad buvau pakviestas į Šveicariją. Ten taip pat patyriau dvejonų, tačiau pats procesas jau buvo įsisukęs ir laukė daug atrankų įvairiuose teatruose. Tuo metu turėjau į tai susitelkti, nes daug metų dirbau dėl šio tikslo.

Šveicarijoje buvo įvairių patirčių, o kartais norėjosi grįžti namo į Lietuvą ir viską mesti. Tačiau patekau į teatrą, įstojau ir pradėjau mokslus Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Tai buvo galutinis taškas, kai supratau, kad šokis yra tai, ką tikrai darysiu ir su kuo sieisiu savo ateitį, kiek tik man leis sveikata.

Prie LNOBT trupės prisijungėte po mokslų užsienyje. Kodėl pasirinkote grįžti į Lietuvą, o ne šokti užsienio trupėje?

Gavome pasiūlymą pasilikti Maurice'o Bėjart'o mokykloje. Mokydamiesi Šveicarijoje kartais važiuodavome į Bėjart'o trupę baletu pamokų. Jie mus pastebėjo ir pakvietė dar vienus metus praleisti jų mokykloje, nes šokėjus mėgsta parengti patys, su galimybe ateityje prisijungti prie jų trupės. Baletu studijos ir taip jau buvo užsitęsusios, todėl ši idėja neviliojo, norėjosi greičiau pradėti dirbti ir šokti scenoje. Labai norėjau grįžti į Lietuvą, nes užsienyje itin didelė konkurencija. Dėl vienos vietos kovoja daugybė žmonių, viskas tiesiog labai intensyvu. Žmonės plėšosi, kad ką nors pasiektų. Būtent dėl to norėjosi grįžti į savo šalį ir užsidaryti. Vėliau pasvarstydavau, kad gal reikėtų išvažiuoti šokti svetur, bet čia, Lietuvoje, yra didelė šeima ir visas sukurtas gyvenimas. Pajutau, kad daug smagiau nuvažiuoti į kitą šalį, ten pašokti ir grįžti. Esu gan stipriai prisirišęs prie Lietuvos.

Jonas Laucius ir Nora Straukaitė baletu „Tuščias atsargumas“

Po trijų sezonų LNOBT tapote vedančiuoju solistu. Kaip sekėsi susitvarkyti su pasikeitusiu krūviu?

Didžiausią šuolį pajaučiau, kai pakilau ne į vedančiuosius solistus, bet į solistus. Kada tapau vedančiuoju, net tiksliai negaliu prisiminti, nes anksčiau neturėjome tokios viešos pozicijos paskelbimo ceremonijos. Labai įsidėmėjau kelią iki solisto pozicijos. Atėjus į teatrą pirmieji metai sunkiausi, nes visko labai daug ir viskas nauja. Reikia išmokti daugybę spektaklių: iš karto solinių vaidmenų nešoki, daugiausia dirbi kordebaletu. Turi viską mokėti, nes tave bet kada gali įvesti į naują vaidmenį. Pirmus dvejus metus nuo visko skaudėjo galvą, informacijos ir fizinio krūvio buvo tikrai daug. Jaučiau, kad dirbu ilgiau nei dvidešimt keturias valandas per parą, nes po darbo dienos laukdavo pasiruošimas studijoms. O dar nebuvau atsigavęs nuo dvigubo krūvio derinant mokslus Šveicarijoje ir Lietuvoje. Tikrai jutau daug streso ir nuovargio tiek emociškai, tiek fiziškai. Tačiau kartu turėjau ir daug noro, nes tai buvo pati pradžia. Po mokyklos nestokojau perdėto pasitikėjimo savimi, būdingo visiems naujai atėjusiems į trupę. Atrodė, kad galiu viską. Vėliau atsimuši į realybės sieną, supranti, kad nėra taip, jog viską gebi ir žinai, – tave supa žmonės, turintys gerokai daugiau patirties, ir reikia išklausti visas jų pastabas bei patarimus. Tikrai dar buvo ko mokytis, ir išties mokaisi visą gyvenimą.

Kasmet jaučiuosi protingesnis nei praėjusiais metais, galintis vis daugiau dirbti galva, o ne tik nugara. Iš pradžių viskas atrodė kaip nesibaigianti virtinė, tačiau su metais dalykai ėmė aiškėti ir pati situacija giedrėti. Supranti, ką darai, ir gali labiau susitelkti į solinius vaidmenis, juos perprasti.

Sukūrėte įvairių vaidmenų ir klasikiniuose, ir šiuolaikiniuose

Jonas Laucius baletu „Barbora Radvilaitė“

M. ALEKSOS NUOTRAUKOS

Jonas Laucius šokio spektaklyje „Karalių pasaka“

baletuose. Kurie labiausiai įsiminė?

Pirmus metus teatre labiausiai įsimeni. Jie palieka didžiausią įspūdį. Pradėjau labai simboliškai – su „Snieguole ir septyniais nykštukais“, kuriuos vaikystėje tiek kartų mačiau. Didysis solinis pasirodymas įvyko spektaklyje „Gulbių ežeras“ mano antro sezono pradžioje. Šis spektaklis man daug reiškia, nes tapo pirmuoju dideliu žingsniu į solistų pasaulį. Tikrai dažnai jį sapnuodavau, tačiau nebūtinai iš gerosios pusės. Sapnuodavau, kad nuolat kažką pamirštu, ką nors palieku, kad esu nepasiruošęs. Muzika skamba, spektaklis vyksta, o aš neįsivaizduoju, ką turiu šokti ir kas toliau.

Iš vėlesnių spektaklių labai gerai prisimenu darbą su choreografu Manueliu Legris, kuris kaip tik šiuo metu grįžo į mūsų teatrą ruošti naujam pastatymui. Dirbant su juo apėmė kitoks jausmas nei įprastai. Prisimenu jį kaip labai šiltą žmogų, žinant, koks didis ir kiek daug pasiekęs šokėjas Prancūzijoje ir pasaulyje jis yra. Net keista, kad jis su tavimi ne tik repetuoja, bet ir baletu pamokoje prie atramos kartu stovi. Legris – didis žmogus, kuris buvo taip arti mūsų. Jis nesinerwindavo, išlikdavo ramus, šiltas ir viską gebėdavo parodyti pats. To užtekdavo, kartais net nereikėdavo nieko sakyti. Aplinkybės

susiklostė taip, kad būtent jo starytame spektaklyje išėjau į sceną kaip solinio vaidmens atlikėjas. Lankadamo vaidmuo baletu „Korsaras“ tapo dideliu žingsniu į priekį, kartu atėjo ir supratimas, kaip mus augina darbas su choreografu. Pajauti, kaip kitaip gali dirbti tavo kūnas, kitaip galvoti, pamatai, kiek daug visko, be tavęs, yra spektaklyje. Pradedi suprasti vaidmens subtilybes, pavyzdžiui, kokie ir dėl ko yra personažo žvilgsniai, kaip jį veikia supanti aplinka, kokios emocijos reikalingos, ir pradedi su tuo žaisti. Pagaliau scenoje gali atsipalaiduoti ir mėgautis šokiu.

Jums teko dirbti su įvairiais Lietuvos ir užsienio choreografais. Kaip šokėjui pavyksta prisitaikyti prie skirtingo braižo, vizijos ir net erdvės?

Su patirtimi ir metais kūnas prisitaiko lengviau. LNOBT turėsime naują Krzysztofo Pastoro spektaklį „Moving rooms“. Matau, kad ką tik prisijungę prie trupės šokėjai dar nežino choreografo stiliaus, o senbuvių, jau šokusių ne viename jo spektaklyje, kūnas prisimena tam tikrus niuansus. Lygiai taip pat ir su kitais spektakliais – kuo daugiau šokai skirtingos choreografijos bei šokio stilių, tuo lengviau kūnas

NUKELTA | 7 PSL.

Energingas ir intensyvus Alisos pasaulis

Žilvino Vingelio spektaklis Nacionaliniame Kauno dramos teatre

MIGLĖ MUNDERZBAKAITĖ

„Negaliu patikėti!“ – šuktelėjo Alisa. – „Negali? Pamėgink dar kartą, – pareiškė Valdovė.“ Į paslaptinę ir paradoksalų daugeliui puikiai žinomos veikėjos Alisos pasaulį žiūrovus kviečia naujasis Nacionalinio Kauno dramos teatro (NKDT) spektaklis „Alisa Veidrodžio karalystėje“. Lewiso Carrollio kūrinys „Alisa stebuklų šalyje“ (1865) bei jo tęsinys „Alisa Veidrodžio karalystėje“ (1871) seniai įsitvirtino kaip vaikų literatūros klasika, tačiau tai ne tik fantastinės pasakos: autorius jose tyrinėjo logikos paradoksus, kalbos ribas, laiką, tikrovės prigimtį bei žmogaus tapimo procesą. Taigi neatsitiktinai šie kūriniai apie Alisą netrukus paskatino gausias adaptacijas skirtingose medijose.

Pirmą kartą „Alisa stebuklų šalyje“ ekranizuota dar pačioje kinematografijos pradžioje – 1903 m. režisierius Cecilis Hepworthas sukūrė trumpametražį filmą; 1951 m. Walto Disney’aus animacinis filmas Alisą įrašė į masinės kultūros kanoną; Jano Švankmajerio siurrealistinėje ekranizacijoje „Alenkos sapnas“ (1988) pasitelkiamas lėlių teatras ir gotiška estetika; Roberto Wilsono „Alisa“ (1992) atsiskleidė kaip minimalistinio, tačiau hipnotizuojančio vizualinio teatro vizija, o kino režisierius Timas Burtonas 2010 m. perkėlė istoriją į skaitmeninių efektų persmelktą pasaulį. Tiek šiais, tiek daugybe kitų atvejų skleidėsi individualaus kūrėjo vaizduotė, siekis reflektuoti savąjį laikmetį. Veidrodžio metafora ir šiandien skamba ypač aktualiai, kai realybės ir virtualumo ribos nuolat kvestionuojamos. Todėl kiekviena nauja adaptacija ne tik įsilieja į šią intertekstinę tradiciją, bet ir tampa

bandymu iš naujo atsakyti į klausimą, ką reiškia pažvelgti į save „iš kitos pusės“.

Režisieriaus Žilvino Vingelio spektaklis NKDT šią tradiciją pratęsia ne iliustratyvia Carrollio teksto rekonstrukcija, o tarpdisciplininiu eksperimentu. Vingelio kuriamas pasakojimas nėra linijinis, jis fragmentiškas, didžiojoje teatro scenoje „rašomas“ pasitelkiant vaizdinių, garsinių, kinestetinių sprendimų junginį. Tokia pasakojimo struktūra artima ir pačiam Carrollio tekstui, kuriame epizodai eina vienas po kito ne dėl racionalios priežasties, bet dėl paradoksalios logikos.

Spektaklio struktūra remiasi šachmatų metafora. Alisa keliauja nuo pėstininkės iki Karalienės, o šis judėjimas tampa egzistencine parabole apie brendimą ir tapatybės paiešką. Vizualiniai sprendimai šioje „Alisos...“ inscenizacijoje yra dramaturgiškai reikšmingi. Scenografė ir kostiumų dailininkė Renata Valčik kuria scenovaizdį kaip performatyvią sistemą, kurioje objektai nuolat transformuojasi: šachmatų lenta tampa tarsi veikiančiu mechanizmu, veidrodžių konstrukcijos – perėjimo portalu, kiti scenografiniai elementai nužymi Alisos kelionės teritoriją. Vis dėlto pačioje spektaklio pradžioje, pereinant iš įprastinės „realybės“ į veidrodyje slėptą pasaulį, stokojama efektingumo: perėjimas pernelg paprastas, vizualiai santūrus. Antroji spektaklio dalis sukelia kitokį įspūdį – visi elementai įgauna didesnę intensyvumą: scenovaizdis tampa mobiliesnis, susipinantis su vaizdo projekcijomis ir šviesa, o dramaturginė įtampa ryškiai sustiprėja. Prie intensyvesnio ritmo neabejotinai prisideda Kęsto Matusėvičiaus ir Ainos Mäkipää sėkmingai

Miglė Navasaitytė spektaklyje „Alisa Veidrodžio karalystėje“

S. BATUROS NUOTR.

įtraukiamos sudėtingų cirko elementų prisodrintos mizanscenos. Apskritai sprendimas kuriant šį spektaklį ieškoti sąlyčio taškų su šiuolaikiniu cirku yra daugiau nei pasiteisinęs.

Vaizdo projekcijų autorius Tomas Stonys spektaklyje sukuria intermedialų sluoksnį, kuris ne tik papildo scenovaizdį, bet ir jį destabilizuoja. Projekcijos dažnai veikia prieš aktorius, kartais su jais susilieja, kurdamos vizualinę dviprasmybę, reikalingą veidrodžio karalystės pasauliui atskleisti. Šviesų dailininko Viliaus Vilučio sprendimai lemia spektaklio ritmą – apšvietimas ne tik pabrėžia, bet ir transformuoja erdvę, leisdamas jai pulsuoti tarp pažįstamų formų ir abstrakcijos.

Spektaklio choreografas Mantas Stabačinskas užtikrina, kad aktorių kūnai organiškai derėtų su vizualiniais scenovaizdžio elementais. Cirko menininkų Matusėvičiaus ir Mäkipää fizinės intervencijos – balansai, kritimai, laipiojimai – turi dramaturginę reikšmę: jos tampa trapumo, rizikos, kontrolės ir praradimo metaforomis. Be abejo, ypač antroje spektaklio dalyje sukuria ir ne mažiau svarbią, žiūrovų dėmesį

profesionalumu kaustančią estetišką vertę.

Kompozitoriaus Jono Jurkūno garsinė dramaturgija spektaklyje ne foninė, bet esminga. Muzika gimsta iš objektų, balsų, šachmatų figūrų judėjimo ir kvėpavimo, taip kurdama sinestezinę patirtį, kurioje garsas, judesys ir vaizdas veikia vienu ritmu.

Aktorių darbas spektaklyje grindžiamas kūniškumu ir transformacija. Aktorės Miglės Navasaitytės ir cirko artistės Mäkipää kuriama Alisa nėra psichologinis charakteris, labiau – procesas. Verbalinės kalbos neatsisakoma, bet fiziškumas ne mažiau svarbus – kritimai, balansavimai ir fiziniai išbandymai perteikia Alisos tapumą. Reikia pabrėžti, kad šį vaidmenį aktolei dalijantis su cirko artiste jų perėjimai buvo itin nuoseklūs, preciziški, stiprinantys personažo daugialypiškumą. Greta Alisos trupės aktoriai – Povilas Barzdžius, Saulius Čiučelis, Andrius Gaučas, Marius Karolis Gotbergas, Saulė Gotbergė, Motiejus Ivanauskas, Gytis Laskovas, Robertas Petraitis, Ugnė Žirgulė – veikia ne tiek kaip individualūs personažai, bet kaip sceninės struktūros komponentai.

Jie tampa plėtojamo pasakojimo peizažo fragmentais, gyvais mechanizmais, sudėtingos vizualiosios sceninės mašinos dalimis, kurios kartu su vaizdo projekcijomis, tikslingu rekvizitu ir įspūdingais kostiumais kuria vizualinę dramaturgiją.

Išskirtinis ir efektingas Gaučo Kliunkio Pliumpio vaidmuo, susiejantis ekspresyvią, komiškai teatrališką fizinę raišką su sąmojais, žarstomais pagrindinės veikėjos pusėn. Savo kontrastingumu dėmesį traukia Gotbergės (Baltųjų valdovė) ir Žirgulės (Juodųjų valdovė) veikėjos. Didžiulė energija, intensyvus veiksmų ritmas būdingas visiems aktoriams – šachmatų figūroms (bei kitiems netikėtai išnyrantiesiems personažams). Komunikacija tarp aktorių sklaidi ir užtikrinta.

Vingelis nuosekliai plėtoja pasirinktą kūrybinę trajektoriją. Bent keli ankstesni jo darbai, kaip „Kafka Insomnia“, „Diletantas (*susapnavęs Angelą)“, ir dabar „Alisa Veidrodžio karalystėje“ – tai spektakliai, rodantys pastangas kurti teatrą, kuriame scenovaizdis, vaizdo projekcijos, šviesa, garsas ir judesys ne sujungiami mechanistiškai, o integruojami, kuriant elementų sinergiją pasižymintį pasakojimą. Režisieriaus kūrybinėje kelionėje „Alisa...“ – svarbi stotelė: klasikinės literatūros tekstas tampa atrama, leidžiančia režisieriui plėtoti tarpdisciplininį teatrą. Akivaizdu, kad režisieriui rūpi ne tik teatrinėmis priemonėmis perskaityti pasaką, bet ir įtraukti žiūrovą (itin reiklų, nes orientuojamasi į vaikų / paauglių auditoriją) į Alisos, taip pat ir į teatro pasaulį. Veidrodis čia tampa ne tik Carrollio pasakojimo elementu, bet ir teatro formos principu – reflektuojančiu, iškraipančiu ir dauginančiu prasmes.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

prisitaiko. Kartais atrodo, kad įsideda kasetę į grotuvą, esantį galvoje, ir eini šokti spektaklio.

Šokote tokiuose istoriniuose spektakliuose kaip „Barbora Radvilaitė“ ir „Karalių pasaka“. Kaip pavyko įkūnyti tikrovėje egzistus žmones?

Gerai, kad tie žmonės gyvenę seniai ir jau negali pakomentuoti, ar viską padariau teisingai. Dirbdami su Anželika Cholina daug kalbamės, ji pasako daug informacijos apie tai, kas, kur ir kaip vyksta, daug pasakoja apie pačią asmenybę. Jos spektakliuose

svarbesnis ne laikmetis, ne aplinka, bet veikėjų tarpusavyo santykių subtilybės. Procesas toks, kad iš pat pradžių, kaip minėjau, daug sužinome apie pačias asmenybes, Anželika nupasakoja, kokius juos mato ir kokie mes turime būti. Stengiuosi vaidmenis perleisti per savo prizmę, bet kartu nenutolti nuo to, ko reikalauja choreografas. Visada, kai kyla abejonių, remiuosi choreografu, nes spektaklis – jo vizija.

Su Čiurlionio vaidmeniu „Karalių pasakoje“ buvo kiek kitaip, nei esu įpratęs. Pastaruoju metu mano vaidmenys – stiprus, vyriški, juose tenka parodyti nemažai jėgos. Čiurlionio vaidmuo visiškai priešingas – tai kukli, santūri ir labai kūrybinga asmenybė.

Kaip juokavo pati Anželika, reikėjo nužudyti mano vidinį „mūstangą“ ir tik tuomet gimė Čiurlionis. Sunku, nes turi būti stiprus viduje, bet kūno kalba negali atspindėti jėgos. Buvo nelengva, tačiau per procesą pavyko įsijausti į vaidmenį. Man patiko, kad gavau įkūnyti visai kitokią asmenybę ir galėjau atskleisti kitas savo spalvas.

Jūsų grafikas intensyvus, šokate ne tik LNOBT, bet ir Anželikos Cholinos šokio teatre, taip pat pasirodote užsienio scenose. Kas suteikia džiaugsmo kasdienybėje?

Visą vasarą teko dirbti, todėl dabar nelabai ir žinau, kas man yra kasdienybė. Labai norisi

gamtos, ramybės, tačiau bent šią vasarą orai nedžiugino ir nebuvo taip skaudu leisti laiką šokio salėje. Sezono metu sunku ištrukti, bet kai pavyksta, stengiesi prisigerti į save gamtos ir kažkaip atsipalaiduoti. Didžiausia dalis laiko praleidžiama teatre, todėl stipriai nuo jo atitrūkti niekada neišeina. Kadangi dar tik sezono pradžia, didžiausias susitelkimas yra čia ir dabar, tačiau kai jis įsivažiuoja ir viskas einasi pagal planą, tuomet jau gali grįžti prie savo rutinos, net pakeliauti ar kitaip pakeisti aplinką, kiek tai įmanoma.

Ką jums reiškia teatras?

Kadangi teatre praleidžiu labai daug laiko, tai yra mano namai, kad ir kaip banaliai skambėtų.

Čia išgyveni tiek pačias geriausias, tiek skaudžiausias emocijas, būni labiausiai pavargęs, bet ir labiausiai atsipalaidavęs. Teatras – neatsiejama ir labai didelė mano gyvenimo dalis. Jis man tampa ir saugiu prieglobsčiu, ir kartais vieta, į kurią nesinori grįžti, nes būtent šioje erdvėje išgyveni galybę emocijų. Scena ir žiūrovai iš tiesų atgaivina. Regis, dirbi išsčius mėnesius, pats nebesupranti, dėl ko, bet išėjęs į sceną pajauti tokį malonumą... O aplodimentai atperka viską ir sugrįžta suvokimas, dėl ko visa tai darau.

Dėkui už pokalbį.

Septyni Tauragės kvadratai

Apie Tauragės festivalį „Kvadratu“

IGNAS KAZAKEVIČIUS

Kasmetinis Tauragės festivalis „Kvadratu“ jau nuo 2019-ųjų kviečia miestą patirti kitaip: čia aikštės tampa scenomis, gatvės virsta galerijomis, o kasdienės erdvės – netikėtais kultūros atradimais. Vizualieji ir medijų menai, šokis, teatras bei instaliacijos įsilięja į urbanistinį ritmą, kuriame kiekvienas žiūrovas, netgi praeivis tampa dalyviu. Festivalis auga – iš parodų salių persikelia į knygas ir katalogus, tinklalaides, originalius ekskursijų maršrutus, įgyja bendruomeninio meno, dalyvaujamojo dizaino, „atvejo studijos“ formatus, užpildo socialiai „neįvardintas“ vietas ir suteikia joms naują prasmę. Šį išskirtinį renginį organizuoja Tauragės krašto muziejus „Santaka“. Neatsitiktinai jo šerdis – kvadratinio perimetro pilis ir joje esantis tokios pat formos vidinis kiemas, kuriame kasmet viskas prasideda. Jis ir padiktavo festivalio pavadinimą.

Miestas mieste

Asmuo ir masės. Pasyvumas ir jo „gerasis“ antrininkas liberalumas. Technologijos ir turinio manipuliacijos. Kultūrinis identitetas. Kada jis naudingas? Kada pavojingas? Įsivaizduokite meno kūrinį kaip menininko testą. Meno kūrinys, stebintis jus, visuomet tikrina, „gaudo“, „sertifikuoja“. Jei nusišaipėte ar atsukote jam nugarą – vienoks, per ilgai žiūrėte į kūrinį – kitoks įvertinimas. Praėjote pro šalį ir nepastebėjote – dar kitas rezultatas. Kiekvienas žiūrovas, pabuvęs šalia meno kūrinio, nesąmoningai „pasirašo“ smalsumo deklaraciją, sutikimą būti supažindintam su jo turiniu. Šis dialogas tarp asmens ir masės, tarp technologijų manipuliacijų ir kultūrinio identiteto prasmės kuria erdvę, kurioje miesto kasdienybė virsta gyva galerija. Festivalis, plėsdamas bendruomenės kultūrinį horizontą, kiekvieną praeivį paverčia meno proceso dalimi. Apie tai kalbuosi su jo organizatoriais – festivalio koordinatorė Tauragės krašto muziejaus direktore Egle Červinskaitė bei šio muziejaus fotografijos galerijos, taip pat renginio medijų meno dalies kuratoriumi Juozu Petkevičiumi.

Su pastaruju leidžiamės į priešistorę – kai kas treji metai Tauragėje būdavo organizuojami tarptautinių fotoklubų suvažiavimai. Tuomet kilo mintis sukurti kasmetinę programą. Ir štai 2019 m. – pirmasis „Kvadratu“. „Šį formatą reikėjo įdirbti, svarbiausias tikslas buvo parodyti Tauragei, kad ne tik fotografija gali būti kultūros dalis, atkreipėme dėmesį ir į

Aglaya Ray, „Technoteologija“. Tauragės festivalis „Kvadratu“. 2023 m.

ORGANIZATORIŲ NUOTRAUKOS

kitas meno sritis: medijų menas, instaliacijas, performansus. Vos tik pajudėjome į priekį – užklupo pandemija. Tuomet nebuvo galimybės renginius organizuoti viduje, todėl, žinodamas stiprią „Kaunas Photo“ festivalio komandą, kreipiausi į juos. Taip atsirado pirmosios fotografijos parodos lauko stenduose. Paradoksalu, tačiau būtent tai padėjo suprasti, kad Tauragėje nėra įpročio lankytis parodose, – taip savo strategiją apibūdino Petkevičius.

Ignas Kazakevičius: Mūsų aptariamas meno įvykis paverčia Tauragę savotišku „miestu mieste“. Festivalio metu susidaro įspūdis, kad tarsi iš niekur atsiranda paralelinis kultūrinis pasaulis su savais įstatymais, ritmu ir bendruomene. Įdomu, kaip ši transformacija paveikė pačią fotografijos galeriją – kaip ji prisitaikė prie naujojo miesto „kvadrato“ matmens? Jūs į visuomenę paleidote tyrimo bumrangą. Koks buvo grįžtamasis ryšys – kas pasikeitė?

Juozas Petkevičius: „Kvadrato“ vykstantys dalykai yra ne tik forma, bet veiksmai nuo pradžių pradžios, iš pažiūros smulkmenų, bet svarbių miestui dalykų – kad ir įvadinių edukacijų, ekskursijų dviračiais. Mus palaikė gyventojai, dalinosi mintimis, kur galėtų atsirasti parodos po atviru dangumi... Tai yra – jie pradėjo vertinti parodas! Kai montuojame parodas, paties proceso metu žmonės jau pradeda vertinti esamą, lyginti su buvusiaja. Džiaugiuosi, kad fotomenas augina ir kitus menus.

I. K.: Kvadratas man asocijuojasi su kažko padauginimu iš paties savęs, tai yra kėlimu kvadratu, padauginant sėkmę, kokybę. Aki vaizdu, kad fotogalerija dabar jau dalyvauja didesniame „kvadrato“ – galima sakyti, padauginote save iš savo praeities ir tapote didesnio dalimi festivalio audinyje. Gal turite minčių jį dar plėsti ir daryti bienalę?

J. P.: Festivalis eksponentiškai auga – tiek iniciatyvų, tiek žiūrovų bei renginiui skirtų lėšų skaičiumi. Manau, kad festivalį rengti kasmet prasmingiausia – taip išlaikomas

nuolatinis judesys, logistika, organizacinė rutina, kuri man atrodo itin reikalinga. Žmonės jau dabar laukia naujų vietų – nišų, kur galėtų vykti parodos, o man pačiam įdomu per tai tirti šiuolaikinį meną. Praėjusiais metais surengėme dviejų dienų medijų meno renginį po atviru dangumi – Bažnyčių gatvė virto videomeno ir instaliacijų galerija, ir tai tauragiškius labai nustebino. Ateityje grįšime prie šios idėjos „kvadrato“, kai visos miesto sienos, netgi užkampiai, užribiai taps meno platformomis.

Eglė Červinskaitė: 2021 m. mano pirmasis renginys sutapo su miesto švente. Nuo pat pradžių norėjau, kad Tauragė bent keliems mėnesiams virstų atviru kultūros lauku, pulsuojančiu iki vėlyvo rudens. Neatsitiktinai vietokūros menininkės Evelinos Šimkutės paroda „Gyvas Žalgirių archyvas“, suaktyvinusi Žalgirių mikrorajono bendruomenę, tęsis iki kitų metų ir taps savotiška įžanga į kitą festivalį 2026-aisiais.

Per penkerius metus „Kvadratu“ tapo eksperimentų laboratorija su *site-specific* prieskoniais, kurioje jungiama tai, kas iš pirmo žvilgsnio, regis, nesuderinama: fotografija ir videomenas, performansai, instaliacijos ir paskaitos, personalinės ir bendros parodos, šokio ir teatro spektakliai, komiksų dirbtuvės, klasiškos ir naujųjų medijų miškas. Į renginius nuolat kviečiami iš Tauragės kilę, bet kituose miestuose kūrybinį kelią plėtojantys menininkai. Trumpam sugrįždami jie dalijasi patirtimi, inicijuoja diskusijas, reflektuoja savo kūrybos paieškas ir taip praturtina meno įvykio gerbėjus. Mieste, kuriame gyvena apie dvidešimt penkis tūkstančius žmonių, svarbu, kad kiekvienas lankytojas, net pirmą kartą patekęs į vaizdų, spalvų, garsų fiestą, pajustų visą festivalio intensyvumą. Todėl jo programa valdoma tarsi didžėjas pulto – kartais renginiai atsidarydavo vienu metu, kartais vyko nuosekliai vienas po kito, o neretai paraleliai buvo paleidžiamos kelios skirtingos siužetinės linijos, leidžiančios rinktis tarp ekstremalaus ir ramesnio tempo.

Edmundas Frėjus, „Metalo alchemija“, parodos fragmentas. Tauragės festivalis „Kvadratu“. 2023 m.

Červinskaitė pabrėžė, kad festivalio strategija paremta nuolatinio eksperimentavimu, miesto kultūros sujudinimu. Pasak jos, svarbiausia – ieškoti naujų formato pateikimo rakursų, kurti tarpžanrinius tiltus, jungiančius įvairią auditoriją. Visos temos vienaip ar kitaip susijusios su Tauragės istorija bei aktualijomis, pavyzdžiui, pandemijos laikotarpiu buvo nagrinėjama saviizoliacijos mieste tema. Eglė pasakojo, kad eksperimentais visada siekiama pritraukti, o ne atbaidyti publiką – parodyti tai, ko Tauragėje dar nebuvo, sudaryti galimybes pamatyti tai, ko įprastai tenka ieškoti didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Menininkų atranka užtrunka, todėl itin daug dėmesio skiriama tendencijoms stebėti. Organizatorių komanda kasmet lankosi „ArtVilnius“ ir kituose festivaliuose, ieško jaunų kūrėjų ir dėlioja ateinančių metų programą.

Svarbia festivalio dalimi tapo bendruomenės įtrauktis bei vietos kūrėjų pristatymas. Puikus pavyzdys – iš Tauragės kilęs menininkas Martynas Aužbikavičius, 2024 m. festivalio programoje pristatęs savo debiutinę tapybos parodą „Klajonė“ (kuratorė Viktorija Mištautaitė), o šiemet kartu su menininku Ettoja miestui padovanojęs neofreską. Su juo bendradarbiaujama jau antrus metus, ir ši patirtis, pasak Červinskaitės, itin sėkminga, juk stiprinamas ryšys su vieta, o į platesnius vandenis įžengęs menininkas tampa savotišku Tauragės ambasadoriumi.

Tarp provokacijos, atminties ir bendruomenės kodo

Kalbant apie „Kvadratą“, neįsivengiamai iškyla skirtingos šio žodžio konotacijos – sietinos su Pitagoro kvadrato magija, Kazimiro Malevičiaus tapytų kvadratų serijomis, filmu „Kvadratas“ (2017). Pastarajame ši geometrinė figūra vizualizuoja kvietinę menininkės teiginį apie pasitikėjimą, rūpestį ir šventovę, kurioje visi turime lygias teises ir pareigas, tačiau tuo pat metu mistiniame perimetre slypi provokacija, o pats

filmas tampa socialinės ironijos bei šiuolaikinio meno demitologizavimo pavyzdžiu.

„Sąmoningai nevengiame provokacijos ar ironijos. Šiuolaikinis menas esti savotiškas autoportretas, kartais net įgauna absurdo elementų, todėl natūralu, kad menininkai flirtuoja su tam tikromis temomis ar publikos dėmesiu. Mums svarbu leisti ieškoti ir rasti netikėtų pateikimo rakursų, kurie priverstų žiūrovą suklusti, tad nebijome išeiti iš komforto zonos. Daug dėmesio skiriame kultūrinei edukacijai – ji ypač svarbi regiono žmogui. Galiausiai festivalį laikome mūsų muziejaus vizitine kortele, kuri reprezentuoja ne tik instituciją, bet ir patį miestą“, – sako Červinskaitė.

2025 m. tarpdisciplininis festivalis „Kvadratu“ plečia geografiją, skverbiasi į naujus mikrorajonus ir plėtoja kaimynystės temą. Organizatoriai pabrėžia sugrįžtantys prie istorinės krypties – ieško tauragiškio kodo, stengiasi suprasti, kaip užčiuopti čia gyvenančių žmonių patirtis. Vietos istorijos pasakojamos įvairiais kampais, žanrais ir formatais, pasitelkiant skirtingus *triggerius*. Tokia metodika padeda bendruomenei įsitraukti, o menininkams tampa įdomiu iššūkiu.

Pasak Červinskaitės, būtent stiprus vietos kontekstas, „gyvas archyvas“ yra tai, kas labiausiai išsiskiria festivalyje „Kvadratu“, todėl ji siūlo vartoti muziejinio festivalio sąvoką. Juolab kad festivalio kuratorių komanda nuolat didėja ir kinta, įtraukdama vis daugiau muziejininkų. Nuo pat pradžių šis meno forumas plėtoja vis kitą temą, kuri tampa ne tik šūkiu, bet ir viso sezono gairėmis. 2021 m. akcentas buvo „Saviizoliacija mieste“, 2022-aisiais visas lauko parodas sujungė devizas „Namų kvadratas“, o 2023 m. festivalis skelbė – „Į tą pačią jūrą neįbrisi du kartus“ (Tauragėje teka upė Jūra). Pastarasis šūkis siejosi su vietovės tapatybės kaita – dėl istorinio fono ir pasienio krašto ypatybių miestas neturi vienareikšmio

NUKELTA | 9 PSL.

Užrašai

Iš Klaipėdos bienalės „Saulėlydis kas dvejus metus“

EMILIJĄ VANAGAITĖ

Man atrodo, kad daug jau prirašyta. Einu po parodas ir žymiuosi savo mintis realiu laiku (arba kiek įmanoma tą realų laiką apčiuopti). Ir man atrodo, kad pastarąjį laiką gyvename nuotrupomis, „užmestais“ žvilgsniais – ir žvilgsniai vis trumpėja, ir nuotrupos smulkėja. Kartais nėra prasmės daugžodžiauti, pakanka minties. Visa, kas tarpuose, pasirodo kaip reveransai, o ne būtinybė. Toks minčių ir nuotrupų tekstas mano užrašuose gimsta būnant realiu laiku realioje vietoje. Koncentracija ir erdvė (proga) skaitytojui išplėsti mano mintis sava kryptimi. Darykite su mano mintimis, ką norite.

* Įvažiuojant į Klaipėdą Šilutės plentui visad kaip vartai į miestą pasitinka sunkūs pramonės pastatai. Eilės *fūry*. Piliakalnių virtės šiukšlynas. Tik Klaipėdos ore tvyrantis kvapas. Uostamiestis – juokinga. Klaipėda – industrija. Klaipėda – istorinių ir geopolitinių aistrų objektas.

* Pirmą kartą KKKC pajuntu visiškai kitą kvapą. Architektūra – medis. Pušis, galbūt? Taip atrodo logiškiausia, taip man ir bus. Tas kvapas geras. Ir naujas, ir sklاندęs dar prieš mums egzistuojant.

* Valentino Klimašausko kaip kuratoriaus braižas. Jį lengviausia

atpažinti lankantis parodose, prie kurių dirba šis kuratorius, žiūrint, skaitant. Panašią sistemą jau jutau 14-oje Baltijos trienalėje ir ji man be galo tiko. Prie gerų dalykų priprantama, o kodėl nederėtų? Balansas tarp erdvės, pasakojimų bei kūrinų kontrolė ir visiškai neiliuzinė laisvė rinktis savą naratyvą. Išskristalizuota idėja, aiški ir vedanti per ekspozicijų erdves, nematoma gija jungianti visus kūrinius. Jokių abejonių, didis saugumo jausmas, kas, man atrodo, gana reta.

* Immanuelio Kanto pėdsakai, tiesiogiai neapčiuopiami užfiksuoti Joachimo Koesterio fotografijų cikle „Kantas vaikšto“ (2003–2004), numanymas ir tikėjimas, kad jis tose Karaliaučiaus vietose buvo, ir tai joms suteikia kitą statusą, žinomą tik žinantiesiems apie jo kelius. Kone visuose kūriniuose, atrodo, jauti akcentuotą vietos svarbą. Vėliau ji gali ir pranykti, kai Klaipėda bus išventinta į meno centrus (daugiskaita, netikėta). Jei taip bus, aišku. Pasivaikščiojus po šią bienalę bent akimirka tai atrodo kaip reali galimybė. Man net kyla mintis: kai bakalaurų studijose mokėmės apie Haraldo Szeemanno „When Attitudes Become Form“ (1969), aš kažkaip taip įsivaizdavau tos parodos Berno Kunsthalle patyrimą – taip, kaip šiandien patiriu šią. Nenupasakojamai paveikiai,

Virgilijus Šonta, „Sudužęs laivas. Klaipėda“, „Klaipėda, išmestas laivas“. 1977 m.

įsivaizdavimas tik kaip *attitude*, ne kaip *form*.

* Gabrielės Adomaitytės tapyba prieblandoje atrodo geriau nei nuogoje šviesoje.

* Iš visų pusių garsų gausa kaip jūros ošimas. Nėra ausinių, kurios priiškia, kurios izoliuoja. Klaipėda niekad nemirs, nes ji turi jūrą. Jūros norime. Kai buvau maža, nusprendžiau, kad vienintelė orientyrinė konstanta man yra saulėlydis. Tai yra jei pasiklyščiau pasaulyje, bet matyčiau saulėlydį, nuolat eičiau į jo pusę ir taip pasiekčiau namus, juk tiek saulėlydis, tiek namai – vakaruose. Tai mane ramino.

* Madeleine Andersson video-kūrinyje „jūs skylė – mūsų tikslas“ (2022) bėgantis ir kiek neadekvačiai juokingi yrančio ir deroje skęstančio gyvenimo kadrai. Pagalvoju, kad „Koyaanisqatsi“ („Gyvenimas be pusiausvyros“, 1982) buvo

reels'ai prieš *reels'us*. Neredukuojant genialaus filmo iki jų turinio, tik pastebint tokio judėjimo ir vaizdinio pasakojimo paveikumą.

* Meninink P. Staff „Amerikietiška naktis“ (2023) – sena gera drama, kuri pačiumpa. Ji turi Johno Cassavetes grūdeto kino kadro jausmą. Čia – pulsuojuantis gyvenimas, to pulso ir gyvenimo sodrumo suvokimas tik pažvelgus retrospektyviai arba išgirdus kažką nupasakojant iš šono.

* Centre tai, kas kadaise buvo parašėse, – Virgilijus Šonta.

* Tarsi objektu savo kūriniuose virtusi Julijos Skudutytės figūra atrodo kone komiška, kai po jos, nejuokioje laiptinėje, – Vidmanto Ilčiuko „Akimirkos. Tėvo mirtis“ (1992–1996). Sena gera (bloga) tragedija.

* Problema – nemoku atsiveikinti su užrašais. Gal prieš dvejus metus kažką skaitydama,

klausydama ar matydama (ši akimirka tokia nesvarbi, kad nepameniu tiksliai) susimąsčiau apie anglišką posakį *body of water*. Labai paviršutiniškai susimąsčiau, palikau vos užsimėgusios minties stadijoje. Ir lapelį, ant kurio tai užsirašiau, pasidėjau ant naktinio staliuko. Dabar skaitydama Klaipėdos bienalės parodos gidą susiduriu su šia mintimi – vandens kūnas. Dangaus kūnas. Kūnas. Kūnų masė paplūdimyje.

* Bienalė – ne tik sintetinis šiuolaikinio meno (ir jo centro) perkėlimas į pajūrį. Šito aš kažkodėl baiminausi. Bienalėje daug meilės odžių ir atidos Klaipėdos kraštui. Jaučiuosi atgijusi, tik nežinau, iš ko.

Paroda veikia iki spalio 31 d.

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras (KKKC) (Didžioji vandens g. 2, Klaipėda)

ATKELTA IŠ 8 PSL.

identiteto, gyventojų kartos jį suvokia skirtingai, jis takus it toji Heraklito minima upė, kuri niekada nebūna tokia pati. 2024 m. tema tapo „Kartų polilogas“ – kvietimas į daugiabalsį pokalbį, diskusijas, kultūrinių kodų sutartines, kuriose kiekvienas galėjo klausyti ir tikėtis atsakymo.

Kiekvienais metais festivalyje išlaikoma dalis tradicinių – išbandytų ir patikrintų segmentų, tačiau kartu siūlomi ir nauji koncepciniai aspektai. Šiemet programoje pristatomas nebylusis kinas, ankstyvieji garsiniai filmai bei eksperimentiniai kūriniai, formavę kino meną XX a. pradžioje.

Kultūros pikseliai

Visų septynių festivalių autorių ir jų darbų poveikį publikai būtų sunku aprėpti viename tekste – tam reikėtų atskiro katalogo, arba pasikliauti netikėtai atminties blyksniais, kurie sugrąžina ryškiausius patirtis. Tad bandau atsisiboti nuo datų. Ne mažiau svarbūs ir *site-specific* kūriniai. Vienas ryškiausių pavyzdžių – 2023 m. festivalio atidarymas buvusioje skaičiavimo mašinų detalių gamykloje, kurioje pristatyta „Odė

paskutiniam dirbančiam žmogui“: Tado Kazakevičiaus fotografijose įamžintų pramonės darbuotojų portretų paroda ir Pijaus Džiugo Meizio garso instaliacija. Visada aktualioms Jono Meko filmų peržiūroms išliekamosios vertės įrodymų nereikia – lankytojus įtraukė *fluxus* erdvėlaidis. Konceptualų išpaudą miesto topografijoje paliko Rafalo Piesliako paroda „Konversija“. Festivalyje netrūko ir popkultūros akcentų, vienas jų – Monikos Dirsytės performansas „Sizifo mitas“. Keturių valandų trukmės veiksmo menininkė kalbėjo apie fizinę ištvermę, vidinę stiprybę ir nuolat pasikartojantį gyvenimo ritmą. Sau būdingu kančios deklaravimo stiliumi ji nešiojo plytas nuo vienos laiptų pusės prie kitos. Jolitos Vaitkutės instaliacija „(Ne)amžinos vertybės“ buvo kelių mėnesių kūrinys iš sąvartyno atliekų, kuris priminė apie žmonių paliekamų šiukšlių ilgaamžiškumą ir ekologinės atsakomybės svarbą. Įdomu, kad objektas sukėlė ir kuriozinę situaciją – atėjus laikui eksponuoti, milžiniška kaukolė netilpo pro muziejaus duris. Teko ieškoti itin kūrybiškų sprendimų, o ši patirtis dar kartą parodė, kaip festivalis geba „būti“ čia ir dabar.

Estetine įtampa intrigavo Edmundo Frėjaus kalvystės paroda „Metalo alchemija“, kur net skulptūrų šešėliai atrodė pašventinti žaizdos ugnies. Panašiai sugestvyviai veikė ir Eglės Gandos Bogdaniienės tekstilinės instaliacijos. Jos paradoksaliai jaukiai minkštos, bet sykiu bauginančios amorfiškumu. Metafizinę dimensiją atvėrė Elenos Laurinavičiūtės kuriami keramikos ir garso objektai – aerofonai, o gotikos estetiką aktualizavo jaunosios kartos tapytoja Goda Lukaitė parodoje „Amžinesnis miškas“, joje erdviniai tapybos objektai, sukurti iš plastiko atraižų, organinio stiklo ir perdirbtų medžiagų, mišką transformavo į distopiją, kurioje dabartinė kultūra – arba plastikas – tampa savotiška žinute ateičiai.

2018–2022 m. festivalis bendradarbiavo su menininkais, kuriuos muziejaus direktorė įvardijo kaip publikos mediatorius, – Dalia Mikonyte, Adomu Žudžiu, Rita Stankevičiute ir Igna Pavliukevičiūte. Vadovė išskiria ir 2024 m. Pauliaus Markevičiaus meninę akciją „Džiaugsmo upė“ Bažnyčių gatvėje, kai gatvė riedėjo net 2500 juodų kamuoliukų, o žiūrovų reakcijų filmavimas tapo kūrinio dalimi. Koordinatorės teigimu, auditorija yra išsiugdžiusi

atpažinimo ir priėmimo įgūdžius, o vietos gyventojai supranta šiuolaikinio meno žanrų reikalingumą. Ji taip pat atkreipė dėmesį, kad festivalio idėjoms nesipriešinama, nepasitaiko vandalizmo ar kitų neigiamų reakcijų, publika subrendo, priima vis originalesnius meno ženklus, kurie organiškai įsilieja į miesto sociokultūrinį audinį. Šiandien gyventojai jau nebeįsivaizduoja Tauragės be šio festivalio. 2026 m. planuojamas „grįžimas namo“: po septynerių metų klajonių po įvairias erdves festivalis simboliškai sugrįš į savo ištakų kvadratą – pilį, kur bus pasiūlyta išskirtinių renginių.

Kasmetinį Tauragės kultūrinį maratoną pavadinčiau metraščiu ar netgi dienoraščiu: kiekviena programa, veiksmas, įvykis atveria naują lapą, kuriame pastebimas vis ryškesnis bandymas paskatinti bendruomenę leistis į autorefleksiją, atsipalaiduoti – sukurti „kultūrinę paklaidą“. Juk idealiai suprogramuotoje kasdienybėje būtina užlipsime ant savianalizės minos. O štai meno pasaulyje beveik nebūdžiami galime konstruoti socialinius vaidmenis, jais keistis, *performinti*, kiek tik mums patinka, dauginti informaciją fiziniu ir virtualiu formatu, pamėgdžioti

ir aproprijuoti ritualą, kažką perfrazuoti ir vėl pakartoti, kol įtikinama ir įtikima. Tai – fiesta!

Savo ruožtu matau, kad festivalis „Kvadratu“ nėra padrikas archipelagas, o aiškiai struktūruota viešosios erdvės sistema. Ją galima įsivaizduoti kaip ekrane persisluoksniuojantį vaizdą, sudarytą iš daugybės pikselių: viename kanale atsispindi miesto kultūrinis kodas, kitame – jo istorija, dar kitame stebime bręstančią *camera obscura* fotografiją ar paskaitas apie sovietinę dailę. Taip sukuriamą platformą, kur vietinis ir atvykėlis, nepriklausomai nuo kartos ar meninio išprusimo, atranda sau artimą siužetą, kurį gali pratęsti mintyse, ir vien savo dalyvavimu modeliuoja kultūrinio laisvalaikio koncepciją. Čia požiūrį į „kitą“, „nepažįstamą“, „nesuprantamą“ nusveria elementarus atradimo, staigmenos poreikis. Nors festivalio koliažas susideda iš smulkių, viena kitai neprieštaraujančių tiesų, jo mozaikos detalės harmoningai papildoma viena kita, suteikia laisvės interpretacijoms, renginys sugeba neprarasti paslapties, kviečia kurti ir dalintis, ir taip – nuolat atsinaujinti.

NA spektaklio recenzija

SCENOS MENO KRITIKŲ ASOCIACIJA

Laiko sluoksniai

Mascha Schilinski apie filmą „Žvelgiant į saulę“

Vokiečių režisierės Maschos Schilinski drama „Žvelgiant į saulę“ („In die Sonne schauen“, Vokietija, 2025) jau spėjo pelnyti fenomenalią reputaciją. Laimėjusi Žiuri prizą Kanuose, juosta neseniai buvo atrinkta atstovauti Vokietijai lenktyne dėl „Oskaro“ už geriausių tarptautinį filmą. Režisierė šioje dramoje meistriškai sujungia keturių merginų likimus nuo 1910-ųjų iki šių dienų, pasitelkdama bendrą veiksmo vietą – ūkį Saksonijoje-Anhalte – ir daugybę detalių iš jų biografijų. Taip sukuriama įtraukiantis kinematografinis dialogas tarp skirtingų laiko lygmenų. Filmą galima pamatyti festivalyje „Lokys, liūtas ir šakelė“, kuris vyksta spalio 2–12 dienomis.

Kurį laiką dirbote vaikų ir paauglių aktorių atrankos agentūroje. Kas jums buvo svarbu renkantis pagrindines aktorės filmui „Žvelgiant į saulę“? Į ką daugiausia dėmesio kreipėte per atranką?

Svarbiausia suprasti, ar vaikas jaučia malonumą, džiaugsmą ir norą vaidinti. Jis pats turi norėti vaidinti, jam turi patikti šis išraiškos būdas. Mes surengėme daugybę vaikų atrankų ir ilgai ieškojome. Jei per online atrankas kuris nors mums pasirodydavo įdomus, mes jį pakviesdavome, aš dirbdavau su tais vaikais ir stebėdavau, kaip visi jaučiasi ir ar jie tinkami. Tada šis ratas vis labiau siaurėjo, kol galiausiai atsirinkome, pavyzdžiui, Hanną Heckt, kuriančią Almos veikėją.

Žvilgsnis filme turi didelę reikšmę. Viena vertus, tai žvilgsniai, kuriuos patiria pagrindinės veikėjos, bet taip pat ir jų pačių žvilgsniai, kartais nukreipti tiesiai į kamerą. Ar tai buvo svarbu renkantis aktorės: kad jos sugebėtų išlaikyti tam tikrą išraiškingą žvilgsnį?

Per atrankas mes nebandėme žvilgsnių. Aš visada stengiuosi, kad atrankose nebūtų naudojama nieko, kas jau yra filme. Bet, žinoma, visada įdomu pamatyti, kaip žmogus žiūri į pasaulį ir koks jo žvilgsnis. Tai buvo svarbu ir per atrankas.

Kai Alma žiūri į kamerą, tai, viena vertus, vaikiškas, gana nešališkas žvilgsnis. Tačiau kartu jis kupinas išminties. Ar sunku nufilmuoti tokį kadražą?

Hanna Heckt tuo metu buvo septynerių metų, bet išsiskyrė neįtikėtinu laiko pojūčiu bei visišku tikslumu. Ji pati labai gerai suprato, koks turi būti tas žvilgsnis.

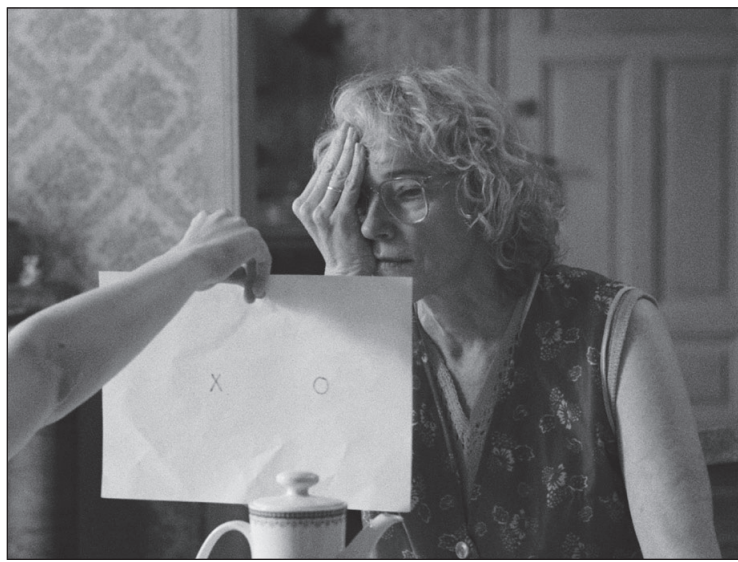
Scenos, kuriose matomos pagrindinės veikėjos, – tai rapsodiški kasdienio gyvenimo fragmentai. Ar kartu su aktorėmis toliau plėtojote jų vaidmenis? Ar jos turėjo žinoti apie savo personažus daugiau nei žiūrovai?

Kartu su filmo bendraautore Louise Peter beveik ketverius metus iki filmavimo pradžios nuolat plėtojome ir rašėme scenarijų. Per tą laiką susikaupė daug medžiagos, ir buvo aišku, kad ji nepateks į scenarijų, nes tai tyrimo medžiaga. Visą, kas mums tarnavo kaip įkvėpimo šaltinis arba užuominos apie personažus, perdavėme aktoriams. Pavyzdžiui, Angelikos veikėjai tai buvo dainos, kurias aš parinkau Lenai Urzendowsky ir kurios, mano nuomone, padėjo jai pajusti savo personažą.

Filmavimas truko 34 dienas. Kaip priversti vaikus taip ilgai išlikti savo vaidmenyje ir vis iš naujo į jį įsijausti?

Tai visada kelia iššūkių. Vaikai turi neįtikėtiną gebėjimą pasinerti į akimirka. Režisieriaus užduotis – tik nuolat atkurti akimirkos šviežumą. Suteikti naują impulsą, kad žvilgsnis vėl taptų tikras.

Jau jūsų debiutinis filmas „Duktė“ („Die Tochter“, 2017)

„Žvelgiant į saulę“

yra stipriai orientuotas į septynerių metų mergaitės, kuri stebi ir bando suprasti savo tėvų skyrybas bei susitaikymą, perspektyvą. Kuo jus domina vaiko požiūris?

Vaikai turi haliucinacinę savybę aptikti tuščias vietas, matyti ir jausti dalykus, kurie iš tikrųjų turėtų likti paslėpti. Dažnai jie patys dar neranda žodžių tam apibūdinti ir nesusigauja šiuose konceptuose. Tai yra kažkas, kas man atrodo įdomu kinematografiškai, nes vaikai kaip detektyvai vaikšto po savo gyvenimą ir bando kažką išsiaiškinti apie šį pasaulį. Ir tuo pačiu metu gali atskleisti, kokie absurdiški tam tikri dalykai, kurių mes jau nebekvestionuojame, nes jie yra mūsų gyvenimas.

„Žvelgiant į saulę“ pasakojimo stilius asociatyvus, atskirų scenų prasmė ir svarba paaikškėja tik iš montažo. Kaip jūs su bendraautore Louise Peter pradėjote rašyti scenarijų? Ar pirmiausia dirbote su atskirais personažais?

Turėjome daug mažų fragmentų, kuriuos laikėme vertais papasakoti, tačiau jie buvo labiau literatūrinio pobūdžio ir ilgą laiką nežinojome, kaip juos perteikti kinematografinė kalba. Pastebėjome,

Mascha Schilinski

F. GAMPER NUOTR.

kad kiekvieną kartą, kai bandydavome kurti siužetą ar personažus, medžiaga tam priešinosi ir tai neveikdavo. Tačiau tai mums netgi tiko, nes ieškojome kitokio pasakojimo būdo, – ir tada pasakėme sau: leiskimės į šį procesą, leiskim vaizdams kilti iš mūsų vidaus ir užrašykim juos, tarsi įsiklausydamos į save. Šiuos vaizdus mes sujungėme tarpusavyje, tarsi per montavimo procesą. Asociatyvumas, kurį galima matyti filme, buvo ir mūsų darbo būdas.

Ar šis kūrybinis procesas vyko savaime, ar jums teko jį kaip nors skatinti?

Mums buvo svarbūs šie klausimai: kas išreiškia laiką ir daro mums lemiamą įtaką? Kas įsirašo į mūsų kūnus? Kodėl kartais jaučiamės tarsi įstrigę kilpoje? Kodėl tam tikros temos kartojasi ne tik mūsų gyvenime, bet ir tarp kartų? Kaip vyksta šis perdavimas? Tačiau mus tai domino labiau fiziškai, haptinėje plotmėje nei psichologinėje. Kartais mums atrodė, kad dabartis neturi nieko bendra su 9-ojo dešimtmečio VDR. Kol nepastebėjome pasikartojimų tarp personažų. Tačiau buvo ir dalykų, kuriuos turėjome išsiaiškinti scenarijaus rašymo arba montavimo metu, pavyzdžiui, kaip pabrėžti šiuos haptinius perėjimus ir kaip tai geriau perteikti žiūrovams. Šiems perėjimams skyrėme daug dėmesio.

Kodėl pasirinkote keturkampį kiemą kaip nuolatinę filmo dekoraciją?

Stovėti tokiame kieme – tai tarsi būti teatro scenoje. Šis hermetiškas uždaras kiemas man patiko dėl kelių priežasčių. Pirmia, jis yra tarsi talpykla, kurioje galima papasakoti apie vidines erdves. Antra, jis buvo naudingas gamybos požiūriu, nes mums nereikėjo kurti išorinio pasaulio. Tam net nebūtų užtekę biudžeto. Dėl to buvome priverstos sutelkti dėmesį į pasakojimą. Rašymas prasidėjo nuo to, kad šioje vietoje

radome seną nuotrauką, kurioje buvo trys moterys, stovinčios taip, kaip mes tuo metu. O kiemas vis dar atrodė taip pat. Man buvo įdomus šis laiko sinchroniškumas – kažkas šioje erdvėje patiria egzistencinį išgyvenimą, o kažkas užsiima kuo nors profanišku, pavyzdžiui, žaidžia mobiliajame telefone.

Ar filmuojant pačiame name teko atkurti skirtingų epochų sluoksnius, ar jie vis dar buvo matomi patalpose ir galėjo būti panaudoti filmavimui?

Namas pastaruosius 30 metų stovėjo tuščias. Mes jį radome nepaliestą, tokį, kokį paliko paskutinis ten gyvenęs žmogus. Eidami per namo aukštus pastebėjome, kad jo gyventojas buvo senas ir naudojo tik dviem kambariais pirmame aukšte. Jų interjeras atrodė kaip įprastas VDR 8-ajame ar 9-ajame dešimtmetyje. Tačiau kuo aukščiau lipai, link palėpės, tuo labiau jautei, kad pagal ten esančius daiktus galima atpažinti XX a. pradžią. Kai apžiūrėjome namą, radome kelis tapetų sluoksnius vienas ant kito. Tai buvo didelis įkvėpimo šaltinis kambarių spalvoms pasirinkti, nes nuimdami sluoksnius sužinojome, kaip viskas atrodė anksčiau.

Filmas priešinosi tendencijai aiškiai įvardyti laiką, dėl ko personažai tiesiog taptų savo epochos atstovais. Ar to sąmoningai norėjote išvengti?

Taip, visiškai. Man svarbiausia pasakoti be vertinimų. Ne labai mėgstu moralizuoti, man įdomiau empatiškai stebėti, kaip kiekvienas personažas buvo priklausomas nuo savo laikmečio ir kaip tam tikri dalykai buvo laikomi normaliais. Kuo labiau žvelgiant iš vieno ar kito personažo perspektyvos, o ne iš aukšto, šandienos perspektyvos.

PAGAL UŽSIENIO SPAUDĄ PARENGĖ I. V.

Praėjusio laiko beieškant

Nauji filmai – „Svečias“

ELENA JASIŪNAITĖ

Pagrindinis „Svečio“ (rež. Vytautas Katkus, Lietuva, Norvegija, Švedija, 2025) personažas Danielius (Darius Šilėnas) jau daug metų gyvena Norvegijoje. Jis nebėra laikinas emigrantas – ten turi norvegę žmoną ir vieną metų sūnų Joną (turbūt ir darbą, ir finansinių įsipareigojimų), o kasdienybę praskaidrina erzinantys uošvės vizitai. Vis dėlto filmo pradžioje jis ruošiasi skrydžiui į Lietuvą, į gimtąją Šventąją, kur likęs tuščias jau mirusių tėvų butas, kurį Danielius dabar nori parduoti. Katkus su scenarijaus bendraautore Marija Kavtaradze į šią kelionę Danielių išleidžia vieną. Tai diktuoja ir filmo tema, ir tonas. Buitinė priežastis, savaime suprantama, tėra pretekstas – į senus namus Danielius grįžta norėdamas leistis į asmeninę konfrontaciją, sudėti taškus ir atsisveikinti. Nors tapimas didesnės tradicijos dalimi veikiausiai ir nebuvo sąmoninga „Svečio“ kūrėjų užmačia, simboliška, kad Danielius grįžta ne kur kitur, o į Šventąją – kone chrestomatinį viso lietuviško kino pajūrį, katarisio, pabėgimo ir iliuzijų erdvę.

Pagrindo tradicinei draminei linijai, išoriniams konfliktams kartu su iš jų išplaukiančiais nesibaigiančiais dialogais, atrodytų, daug. Pavyzdžiui, dar filmo pradžioje užsimenama, kad Danielius negrįžo į tėvo laidotuves, leidžiama suprasti, kad dabar jau nutolusi kaimynė Vismantė (Vismantė Ruzgaitė) kažkada buvo Danieliaus mylimoji, o pats Danielius patiria vidinį lūžį,

kai nenorą išvykti pakeičia supratimas, jog metas atsisveikinti. Tačiau tiek veiksmo, tiek verbaliniu požiūriu „Svečias“ yra minimalistinis. Dialogų mažai, jie kaip reta buitiski ir literatūriškai nesikapstantys personažų psichologijoje, – pats Danielius nei nori, nei veikiausiai yra pajėgus išreikšti mintis apie tvirtą tėvą, norą pasilikti, svetimumo jauseną. Filmo kūrėjai gręžiasi į Danieliaus vidų, todėl už žodžius iškalbingesnė jo būtis, pasivaikščiojimai, supanti erdvė ir jos sąveika su Danieliaus vidiniu pasauliu.

Prabėgomis filme išnyra tėvo linija, kuri, žinoma, kelia klausimų. Pavyzdžiui, kodėl Danielius negrįžo į tėvo laidotuves, ar noras suartėti su jį ignoruoti bandančiu Vismantės tėvu (Arvydas Dapšys) susijęs su jaučiama kalte, o gal yra atkartojimas buvusių santykių su tikroju tėvu, ar Danieliaus delsimas išvykti susijęs su jo baime nebūti geru tėvu? Akivaizdu, kad atsakymai nebuvo filmo kūrėjų tikslas, tad juos sugalvoti paliekama pačiam žiūrovui. Negali pykti – nuo pat filmo pradžios iki pabaigos sąžiningai laikomasi pasakojimo linijos apie emocinį Danieliaus būvį, vidines jo transformacijas, o ne (melo)dramos krypties.

Filme vis kartojasi Danieliaus, išeinančio iš savo namų, ciklas. Netiesiogiai jį iš jų vis kas nors išprašo: dėl netikėtai palikto prižiūrėti šuns, namų tvarkytojos, buto pirkėjų, panorusių pajusti buto dvasią. Atrodytų, tame užburta rate jis vis ieško praėjusio laiko – eina gerai pažįstamais takais ir gatvėmis, kartuoja vaikystės

„Svečias“

ritualus: valgo ledus, plūduriuoja jūroje, bando susiliesti su pažįstamomis vietomis, vaikystės butu, net kiek desperatiškai stengiasi užmegzti kontaktą su čia likusiais, kad vėl taptų miestelio dalimi. Tačiau su kiekviena scena tampa vis akivaizdžiau, kad Danielius tolsta nuo vietos, kurią laikė namais, – jis tampa (ar jau buvo prieš čia atvykdamas, tik nenorėjo to suprasti) svečiu.

Ekranе matome daug dvilypumo, kuris veikiausiai atliepia vidinę Danieliaus būklę, jo patiriamą konfliktą. Kadro kompozicijose – prigulęs pušyne ir atsidūręs kadro pakraštyje, atskirtas celofaninės sienos nuo baro, net būdamas gerai pažįstamose vietose – jis atrodo svetimas ir vienišas. Po truputį ima atsirasti personažo būsenai tarnaujantys sapnų intarpai, kuriuose – vienišas plūduriavimas

tamsioje jūroje, vaikiška piratų sala su vaisius mezgančia obelimi (artėjant finalui ši nutolsta ir ištuštėja). Žaismingai, nepaklusdamas įprastoms taisyklėms, Katkus trina ribas tarp tikrovės ir fantazijos: Danieliaus sapnai, kaimynų susipažinimo dainos, Vismantės ir bėgikų šokis paplūdimyje įsilieja į pilką ir struktūruotą realybės audinį.

Bėgant filmo minutėms (o kartu keičiantis ir Danieliaus perspektyvai) ima daugėti scenų, kuriose Danieliaus net nėra. Šiose gatvėse ir namuose gyvenimas vyksta toliau, žmonės ieško meilės ir rūpinasi artimaisiais – nuostabi Tomo (Rokas Siaurusaitis) ir jo nelyg kino žvaigždės papuoštos močiutės scena, kai jie, išstrūkę iš abu slegiančios buities, pajūryje kartu traukia cigaretę. Danielius čia tėra tų pačių gatvių ir kopų praeivis.

Besikeičiančiai Danieliaus būsenai atskleisti neįtikėtinais vykusiais tarnauja jo tėvų buto erdvė. Po truputį ji vis tuštėja – daiktai išnešami, dulkės iššluojamos, kas likę, sudedama į dėžes. Iki tol, kol tuščiuose kambariuose telieka tik baldų vaiduoklių šešėliai ant sienų – žymės laiko, kuris nenu-maldomai prabėgo. Prislopintas koloritas ir 16 mm juosta tarsi pritardami erdvei taip pat dvelkia praeitimi.

„Svečias“ – vienas tų filmų, kurie kelia sunkiai paaiškinamą ilgesį. Sunku pasakyti, kam tiksliai – galbūt vaikystei arba, kaip sakė viena šio filmo veikėjų, naiviai vaikiškam jausmui, „kad viskas dar prieš akis“. Vis dėlto kūrėjų dėka tai netampa nostalgiska kelione atgal, veikia priminimu apie neišvengiamas pabaigas ir tai, kad esama dalykų, kurių vieta ir yra praeityje (ir atmintyje, žinoma).

Kaltos durys

Nauji filmai – „Didelė drąsi graži kelionė“

SANTA LINGEVIČIŪTĖ

Colinas Farellas ir Margot Robbie tame pačiame filme atlieka pagrindinius vaidmenis – tai tapo masalu pasižiūrėti naujausią Kogonados darbą „Didelė drąsi graži kelionė“ („A Big Bold Beautiful Journey“, JAV, Airija, 2025). Tačiau režisieriui, regis, svarbiausios filme buvo durys. Jis prisipažino, kad durys simbolizuoja galimybes ir savo teatrališkumu sužadina vaizduotę – jos tampa ir motyvu, ir pažadu, ir vartais, pro kuriuos herojai keliauja į praeitį. Tačiau šį kartą durys kišo koją ir taip jau koljiškam siužetui, o pagrindiniai

personažai virto mechaniniais jų varstytojais be priežasties.

Istorijos centre – vienišiai Deividas (Colin Farrell) ir Sara (Margot Robbie). Deividas išgyvena tėvo mirtį, kuri dar labiau pagilina vidutinio amžiaus krizę, kilusią iš suvokimo, kad galbūt jis vis dėlto nėra ypatingas (nors tėvas nuolat kartojo priešingai). Sara kenčia nuo artumo baimės ir chroniškos neištikimybės. Jie gyvena tame pačiame mieste, lankosi tose pačiose vietose, tačiau pirmą kartą susitinka už 400 kilometrų nuo savo namų. Paaiškėja, kad jie turi bendrą pažįstamą, kurių vestuvėse ir susipažįsta. Abu nusprendė atvykti į šventę vieni,

be palydos, ir, kaip galima nuspėti, patraukia vienas kito akį. Tąkart pažinties jie nepratę – juos suves paslaptiinga automobilių navigacija, kuri... pasiūlys jiems leistis į didelę, drąsą ir gražią kelionę. Būtent GPS juos nukreips į vietas, kur esama įvairių durų, vedančių į praeities gyvenimus, ir taip jie taps savo pačių reikšmingiausių išgyvenimų liudininkais. Aišku, abu veikėjai išgyvens juos drauge, iš naujo, atrasdami tai, ko anksčiau nepastebėjo...

Siužetas rutuliojasi tarsi pagal savipagalbos literatūrą: kiekvienos durys – nauja stotelė, joje laukia tvarkingai sustatyta diorama iš praeities. Deividas sugrįžta į

„Didelė drąsi graži kelionė“

paauglystės sceną, kurioje spindėjo dainuodamas mokykliniame miuzikle, bet užkulisuose patyrė pirmą rimtą atstūmimą; Sara priverčiama vėl išgyventi kaltę dėl pavėluoto atsisveikinimo su mama. Ketinimai gal ir

kilnūs, bet kuo toliau, tuo aiškiau, kad durys filme – ne atminties instrumentas, o dekoratyvinė jungtis tarp epizodų, kurie tampa sterilia, „saugia“ emocine

NUKELTA Į 13 PSL.

Bėgantys nuo šešėlio

Krėsle prie televizoriaus

Alicios Rohrwacher „Chimera“ (LRT Plius, 9 d. 21.33) – iš tų filmų, kuriuos malonu gliaudyti mintyse, kurie tampa vaistais nuo nevilties ar neapykantos ir asmeniniu patyrimu. Filmo herojus archeologas Arturas (Josh O'Connor) Toskanos požemiuose ieško etruskų brangenybių, bet iš tikrųjų – kelio pas mylimą Benjaminą. Jo kelionė prikelia daugybę mitų, bet, neįkyriai ir ne visai tiesiogiai cituodama italų kino klasikų, Rohrwacher panardina žiūrovus į italų kino istoriją – tas kinas lyg dar viena filmo chimera, o kartu nuoroda į plika akimi gal ir nematomą filmo ištarmės pusę, juk didieji klasikai buvo kairiųjų pažūrų ir to neslėpė.

Arturas turi dovaną – jis jaučia, kur yra etruskų palaidojimai, todėl yra naudingas kapų plėšikams, kuriais naudojasi seniųjų prekiautojai. Pastarieji, o ne vagsys, iš kurių perka vogtas brangenybes, neturi jokių moralinių barjerų, todėl ir Spartako slapyvardžiu prisidengusi nelegali juodosios rinkos prekiautoja – lyg mitinis Minotauras. Atsidūręs jo požemių labirinte, Arturas pamatys raudoną mylimosios suknelės siūlą, kad pagaliau liktų kartu su ja.

Arturas klaidžioja po aižėjančios tikrovės labirintą. Rohrwacher iš pradžių panardina žiūrovus į itališko karnavalo linksmybes, pamažu nutrina tikrovės ir fantazijos ribas, įveda į kadra neprofesionalius aktorius ir jų ilgesingas dainas, supriešina skurdą, griūvančius senovinius Benjaminos mamos (Isabella Rossellini) rūmus ir po žeme gulinius etruskų lobius, pasiūpa iš visur grožį matančių turistų ir visai kaip didieji neorealistas pagerbia atstumtųjų ir pažemintųjų solidarumą, kurį „Chimeroje“ įkūnija moteris simboliniu Italijos vardu. Pasakojimo vingiuose kartais galima pasiklysti, bet atmintyje įstringa ne tik Arturo klajonės, bet ir kino kameros judesio kuriami įspūdingi ilgi kadrai.

Anksčiau cirkuose rodydavo barzdotas moteris, įvairius luošius ir kitokius esą tradicinių standartų neatitinkančius žmones. Davido Lyncho „Drambliažmogis“ (LRT Plius, 3 d. 23.20) pasakoja apie XIX a. pabaigoje Anglijoje gyvenusį Johną R. Merricką. Jis sirgo deformavusia galva nepagydoma paveldima liga ir pasirodydavo cirke. Dvidešimt vienu metų Merricku susidomėjo gydytojas Frederickas Trevesas. Londono klinikoje Merrickas atgavo per daugelį metų cirke prarastą tikėjimą savimi ir orumą. Filmo pagrindas – Treveso dienoraščiai ir Ashley Montagu knyga.

Lynchas rodo kitokio žmogaus gyvenimą, bet, regis, jam užtenka nerimą žadinančios ir nebylų kiną primenančios atmosferos, emociškai prisodrintų scenų. Gydytojas Trevesas (Anthony Hopkins) supranta, kad už baisios Meriko (John Hurt) išvaizdos slypi jautrus, protingas ir geras žmogus, sugebantis tapti Londono salonų puošmena.

Andrew Haigh filmai dažnai netikėti, dviprasmiški. JAV kurtas „Patikimasis Pitais“ (LRT, 5 d. 22 val.) neprimena psichologinių režisieriaus dramų „45 metai“ ar „Visi mes svetimi“. Tai greičiau kelio filmo ir *coming of age* mišinys, bet jaudinantis ir apgalvotas iki menkiausių detalių.

Pagrindinis „Patikimasis Pito“ veikėjas Čarlis (Charlie Plummer) nori pabėgti nuo nuviliančios kasdienybės ir vienišo tėvo globos. Kai atsitiktinai sutiktas Delas (Steve Buscemi) siūlo Čarliui prižiūrėti lenktyninį arklį Pitą, vaikas iškart sutinka. Jau šis trumpas aprašymas rodo režisieriaus tykančius spąstus – filmai apie žmonių ir gyvūnų ryšį dažnai pernelyg sentimentalūs. Laimei, Haigh nesistengia ieškoti simboliškų Čarlio ir Pito ryšio ženklų, bet stebi (kartais net paradokmentiškai) arklų augintojų kasdienybę. Čia daug žmonių, kurie jaučiasi nustumti į visuomenės paraštes, nusivylusių, besiilginčių praeities. Kino praeities ilgisi

ir sinefilas Haigh, juk neatsitiktinai filme tiek daug nuorodų į François Truffaut „Keturi šimtus smūgių“.

2021 m. Clinto Eastwoodo sukurtame filme „Vyriškos ašaros“ (TV1, 5 d. 00.45) arklys taip pat svarbus, mat pagrindinis veikėjas, kurį suvaidino pats režisierius, kadai buvo rodeo žvaigždė. Ramų jo gyvenimą keičia buvusio viršininko prašymas sugrąžinti į namus sūnų. Keliaudamas Teksaso laukais ir Meksikos keliais Eastwoodo kaubojus ras būdų pagaliau susidoroti su niūria praeitimi.

Su praeitimi dorojasi ir Sean Mewshaw filmo „Tambledaunas“ (LRT, šįvakar, 3 d., 22.45) herojė – našlė Hana (Rebecca Hall), bandanti pabėgti nuo savo vyro šešėlio. Hanteris išleido tik vieną albumą, o paskui dingio. Apisigveno žmonos gimtinėje, o netrukus neaiškiomis aplinkybėmis mirė. Tačiau jo kapas tapo gerbėjų piligrimystės objektu. Našlę telefonu persekioja Niujorko rašytojas Endriu (Jason Sudeikis). Jis rašo knygą apie anksti mirusius menininkus. Hana pasiūlo Endriui padėti jai parašyti vyro biografiją.

Nesunku spėti, kuo baigsis toks bendras rašymas. Tačiau Mewshaw filme nebus melodramatiškų fejerverkų. Abipusis susižavėjimas gimsta

„Vyriškos ašaros“

„Drambliažmogis“

nepastebimai – aktoriai tiksliai perteikia subtiliai parašytus savo personažus. Svarbios ir Hanterio dainos, kurias filmui parašė Damienas Jurado. „Tambledaunas“ – kukli, saldžiai karti istorija, kuri gali sušildyti net šildymo sezonui tradiciškai besipriešinančius tautiečius.

Šaltais vakarais mieliau renkuosi detektyvus. Nesu Tomo Clancy gerbėjas, bet filmą „Džekas Rajanas. Šešėlių užverbuotas“ (LNK, 6 d. 22.30) kūrė Kennethas Branagh, kurį myliu ir aktorius, ir režisierius pavidalu. Veiksmas prasideda 2001-ųjų rugsėjo 11 dieną. Džekas (Chris Pine) televizoriuje stebi, kaip teroristai atakuoja Pasaulio prekybos centrą, ir nusprendžia metęs

doktorantūros studijas tapti karviu. Jo karjera Afganistane baigiasi, kai kelis mėnesius tenka praleisti ligoninėje. Ten jis susipažįsta su CŽV agentu (Kevin Costner) ir sutinka tapti jo bendradarbiu. Praeina dešimt metų, bet Džekas vis dar slepia tikrąją tapatybę, tvirtindamas, kad yra tik kuklus vieno finansų koncerno Volstrite analitikas. Viskas pasikeis, kai Džekas supras, kad už valiutinių Rusijos oligarcho operacijų slypi šis tas daugiau...

Knygos „Detective Fiction“ autorius Charlesas J. Rzepka yra sakęs, kad klasikinis detektyvinis romanas iš tikrųjų remiasi atpirkimo ožio schema: užtenka jo atsikratyti, ir gerų žmonių bendruomenė, esą tik pasąmoningai bloga, sugrįš į nekaltybės būseną. Sakyčiau, naivu taip galvoti, bet, regis, dauguma mano atvirkščiai. Štai vieno Lenkijos paviato taryba išrinko Jėzų Kristų savo karaliumi. Tai ne anekdotas – dabar visi svarsto, ką daryti, nes teisės aktuose tai nenumatyta. Lietuvos prezidentas paskyrė kultūros ministru makaronų gamybos ir erotinio kubilo šokio specialistą, bet ir tai jau nestebina, nes groteskas tapo lietuviška kasdienybe. Kitas klausimas, ar ministras taps atpirkimo ožiu.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

kelione. Tad ir personažai tiesiog slysta per filmo paviršių – be stuburo, kaip neaiškūs emocijų gniužulai.

Robbie ir Farellas daro viską, kad suteiktų savo archetipams kūną: jos Sara apsišarvavusi nuo emocijų, jo Deividas – nebylus melancholikas, kurį graužia žlugęs „ypatingumo“ pažadas.

Vadinamoji chemija tarp aktorių akivaizdi, tačiau scenarijus jų ryšį vis perrašo į pamokėlę apie atleidimą ir savęs priėmimą. GPS – beveik „angeliškas“ vedlys – siūlo vis naujas užduotis, bet ne klausimus; kai reikėtų rizikos ar konflikto, atsiranda dar vienos durys. Net komiški intarpai (keista automobilių nuomos agentūra, paslaptingi jos darbuotojai) veikia kaip fotogeniškos dėmės, o ne dramaturginės atramos.

Ne šiaip sau pradžioje siužetą pavadinau koeljišku (Paulo

Coelho), mat jame, kaip ir šio rašytojo kūryboje, vietoj nepatogių konfliktų pasirenkamas žynių tonas ir aforistinės pamokos apie „atleidimą“ ir „teisingas duris“, vietoj gyvū minčių – sentencijos, kurias būtų galima išsiuvinėti ant pagalvėlės. Paslaptingoji navigacija čia veikia kaip dvasinis guru, vedantis per „ženklus“ ir „užuominas“. Tokie simboliai sukuria lengvai vartojamą prasmės įspūdį, bet nukreipia dėmesį nuo realių pastangų ir pasekmių, kurių pareikalautų tikri pokyčiai.

Ar tikrai reikia durų-portalų, kad papasakotum istoriją apie kaltę, baimę ir prierašumą? Gal būtų paveikiau žaisti atviromis kortomis, tai yra nusiimti kaukes ir parodyti tikruosius veidus? Tačiau Kogonadai, regis, artimesnės tvarkingos metaforos, tad ir personažai tampa tuščiais ženklais, kai emocijos dažniau demonstruojamos nei patiriamos, ką jau kalbėti apie humoro stoką. Todėl visai nestebina, kad filmo premjera taip ir neįvyko jokiam svarbiame kino festivalyje.

Galiausiai „Didelę drąsą gražią kelionę“ būtų galima palyginti su prabangios parduotuvės vitrina: Robbie ir Farellas joje spindi, šviesos ir spalvos nuteikia maloniai, tačiau už stiklo turinys visai neatitinka išorinio pažado. Durys, turėjusios atverti atminties labirintą, lieka tik prekės ženklais. Tad iš salės išėjini su keliais gražiais kadrais ir skambiais sakiniais. Jei užtenka blizgesio – bilieto gaila nebus, tačiau jei vyleisi kažko daugiau – ši kelionė baigsis ties pirmu slenksčiu.

Parodos

VILNIUS
Nacionalinė dailės galerija
<i>Konstitucijos pr. 22</i>
Retrospektyvinė paroda „Grafystės – Rim-tautas Vincentas Gibavičius (1935–1993)“
Radvilų rūmų dailės muziejus
<i>Vilniaus g. 24</i>
Evaldo Janso retrospektyvinė paroda „Ekstrapoliacija“
iki 12 d. – Akvilės Anglickaitės paroda „Kisdama rymo“
Vilniaus paveikslų galerija
<i>Didžioji g. 4</i>
Paroda „Romantizmai“
nuo 7 d. – paroda „Šviesus miestas, tamsūs laikai. XIX amžiaus fotografo Wilhelmo Zacharczyko Vilnius“
Dovilės Dagienės paroda „Čia tada, ten dabar: vieta – Vilnius“
Mindaugo Meškausko paroda „Aš esu vilnietis“
Vytauto Kasiulio dailės muziejus
<i>A. Goštauto g. 1</i>
Tanios Mouraud (Prancūzija) paroda „Atgimusiam skausmui pagerbti“
Lietuvos nacionalinis muziejus
Istorijų namai
<i>T. Kosciuskos g. 3</i>
Paroda „Istorija vizgina uodegą“
Tarptautinė paroda „Karalienė, karalystė ir jausmai“
Kazio Varnelio namai-muziejus
<i>Didžioji g. 26</i>
Vieno eksponato paroda „Monstrancija“
Paroda „Laukžemės Madona. Atskleidžiant 600 metų paslaptis“
Signatarų namai
<i>Pilies g. 26</i>
Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“
Paroda „Lozoraičių Lietuva: kai asmeniška tampa politiška“
Vilniaus gynybinės sienos bastėja
<i>Bokšto g. 20</i>
Paroda „Plyta prie plytos“
MO muziejus
<i>Pylimo g. 17</i>
Videožaidimų paroda „GamePlay“
nuo 11 d. – paroda „Amžinai laikina“
Bažnytinio paveldo muziejus
<i>Šv. Mykolo g. 9</i>
Edukacinė paroda „Buvau keleivis. Jeru-zalė, Roma, Santjago de Kompostela“
Paroda „Vargonai ir Čiurlioniai“
Paroda „Kosminis choras. Peizažai sakralinėje dailėje ir literatūroje“
Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“
<i>Užupio g. 40</i>
Paroda „Išmanymo šešėlyje. Skulptūra iki konteksto“
Sapiegų rūmai
<i>L. Sapiegos g. 13</i>
Grupinė paroda „Atbuli griaučiai“
VDA galerija „Artifex“
<i>Gaono g. 1</i>
Stiklo menininkų paroda „Ilgaamžiškumas“
VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“
<i>Maironio g. 6</i>
iki 10 d. – paroda tatuiruočių meno tema-tika „Dm for tattoo“
VDA galerija „5 malūnai“
<i>Malūnų g. 5</i>
iki 6 d. – paroda „22° G: terpė“

Vilniaus muziejus
<i>Vokiečių g. 6</i>
Paroda „Adresatas šiuo metu yra… pasiekiamas“
Galerija „Kairė–dešinė“
<i>Latako g. 3</i>
iki 4 d. – paroda „Perpetuum Creatrix: moterų linijos“ (Agnė Gintalaitė, Alfreda Venslovaitė-Gintalienė, Miglė Vilčiaus-kaitė-Migloko, Andrėja Vilčiauskaitė, Bi-rutė Zokaitytė)
Prospekto galerija
<i>Gedimino pr. 43</i>
Donato Stankevičiaus paroda „Legendinė praeitis“
Vilniaus fotografijos galerija
<i>Stiklių g. 4</i>
Ingridos Mockutės-Pocienės personalinė paroda „Rožės efektas“
Pamėnkalnio galerija
<i>Pamėnkalnio g. 1</i>
iki 4 d. – Julijos Goyd ir Ivonos Tau paroda „Dear Eliza“
LDS galerija „Medūza“
<i>Šv. Jono g. 11</i>
Annos-Sophie Berger (Austrija) paroda „The 60s“
Donato Jankausko-Duonio paroda „Metų laikai“
Galerija „Meno niša“
<i>J. Basanavičiaus g. 1</i>
iki 4 d. – Gintaro Makarevičiaus tapybos darbų paroda „Apkabink save manimi“
(AV17) galerija
<i>Totorių g. 5</i>
iki 9 d. – Mindaugo Šnipo paroda „Skulptūros“
Parodų ir kongresų centras „Litexpo“
<i>Laisvės pr. 5</i>
3–5 d. – tarptautinė šiuolaikinio meno mugė „ArtVilnius’25“
Vilniaus rotušė
<i>Didžioji g. 31</i>
iki 5 d. – paroda „Aukštos įtampos tinklas“
Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus
<i>Pilies g. 40</i>
iki 6 d. – Ingos Dingos fotografijų paroda „Ieškokite moters“
Teatro, muzikos ir kino muziejus
<i>Vilniaus g. 41</i>
Paroda „M.K. Čiurlionis ir Vilnius“
„ <i>Meno forte</i> “ – paroda „Eimunto Nekrošiaus spektaklių žemėlapiai“
Rašytojų klubas
<i>K. Sirvydo g. 6</i>
Giedros Purlytės tapybos darbų paroda
Samuelio Bako muziejus
<i>Naugarduko g. 10 / 2</i>
Samuelio Bako darbų paroda „Žaidimas gyvenimu“
Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejus
<i>Pylimo g. 4 A</i>
<i>Rafaelio Chvoleso galerijoje</i> – paroda „YIVO: Vilniaus istorijos / Stories of Vilnius“, skirta YIVO instituto 100-mečiui
Čiurlionio namai
<i>Savičiaus g. 11</i>
Algimanto ir Tauro Kensminų paroda „Čiurlionio Vilnius“
Lietuvos Respublikos Seimas
<i>Gedimino pr. 53</i>
<i>Seimo skaitykloje</i> – Jono Nekrašiaus paroda, skirta Pasaulinei turizmo dienai
Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
<i>Gedimino pr. 51</i>
Paroda „Tylus dialogas su XIX–XX a. pra-džios senąja portretine fotografija“
Paroda „YIVO šimtmetis: ištakos, kelias, palikimas“

Lietuvos medicinos biblioteka
<i>Kaštonų g. 7</i>
Vlodo Kudabos paroda „Įvairių laikų ekslibrisai“
Galerija „Atletika“
<i>Vitebsko g. 21</i>
iki 11 d. – paroda „Kol viltis mus išskirs“
Meno erdvė „Editorial“
<i>Latako g. 3</i>
Paroda „Dantratis, darbščios rankos ir pa-vargusi parodos lankytoja“
AP galerija
<i>Užupio g. 24</i>
iki 12 d. – Ramūno Čeponio paroda „Įvadas“
Geležinkelių muziejus
<i>Geležinkelio g. 16</i>
Paroda „Menas ir užuolaidos“
Lukiškių kalėjimas 2.0
<i>Lukiškių skg. 6</i>
Paroda „Rave Nation. Nakties ritmais į laisvę 1992–2004“
„Contour Art Gallery“
<i>Šv. Kazimiero g. 7</i>
Amílcaro Riveros M paroda „Tolina“
Projektų erdvė „8 akys ir ausys“
<i>Algirdo g. 38</i>
iki 5 d. – Eglės Mykolaitytės paroda „Knock Knock, – who’s there?“
Markučių dvaras
<i>Subačiaus g. 124</i>
Alexandros Bondarev fotografijų paroda „Telkiniai“

KAUNAS
Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
<i>V. Putvinskio g. 55</i>
iki 12 d. – paroda „Nuo gintarų iki žvaigž-džių: M.K. Čiurlionis, amžininkai ir bendraminčiai“
Linos Straigtytės fotografijų paroda „Trispalvė virš Čiurlionio kalnų Arktyje“
A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
<i>V. Putvinskio g. 64</i>
Jūratės Bučmytės ir Alberto Krajinsko paroda „Tête-à-tête avec Čiurlionis“
Galaunių namai-muziejus
<i>Vydūno al. 2</i>
Paroda „Lietuvos kalvių kalvis“
„Meno parkas“
<i>Rotušės a. 27</i>
15-oji Kauno bienalė
Parko galerija
<i>M. Valančiaus g. 6</i>
nuo 3 d. – Živilės Rudzikaitės-Matuzonie-nės tapybos darbų paroda „Sluoksniai“
Kauno menininkų namai
<i>V. Putvinskio g. 56</i>
15-oji Kauno bienalė
Istorinė „Stumbro“ gamykla
<i>K. Būgos g. 7</i>
15-oji Kauno bienalė
Laikinoji M.K. Čiurlionio dailės galerija
<i>A. Mackevičiaus g. 27</i>
15-oji Kauno bienalė
Kauno miesto muziejus
<i>Rotušės a. 15</i>
15-oji Kauno bienalė
VDA Kauno fakulteto galerija „Muitinė“
<i>Muitinės g. 2</i>
Sandros Kvilytės paroda „endo“

KLAIPĖDA
Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
<i>Liepų g. 33</i>
iki 5 d. – paroda „Antanas Gudaitis. Kompozicijos“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras
<i>Didžioji Vandens g. 2</i>
Bienalė „Saulėlydis kas dvejus metus“
Klaipėdos galerija
<i>Bažnyčių g. 6</i>
Paroda „Antros rankos“
Laikrodžių muziejus
<i>Liepų g. 12</i>
Paroda „Senieji meistrai iš Ukrainos mu-ziejų. Lvivo nacionalinė Boryso Voznyckio dailės galerija“
Baroti galerija
<i>Didžioji Vandens g. 2</i>
Audriaus Janušonio paroda „Eilės“
Galerija „Jusionis“
<i>Herkaus Manto g. 22</i>
iki 9 d. – tarptautinio akvarelės plenero Neringoje dalyvių kūrybos paroda „Spalvų simfonija“

ŠIAULIAI
„Laiptų“ galerija
<i>Žemaitės g. 83</i>
Raimondo Savicko paroda „Susitikimai“
iki 4 d. – paroda „Nemunas – Lietuvos kul-tūros veidas“
Dailės galerija
<i>Vilniaus g. 245</i>
iki 4 d. – Remigijaus Kriuko meninio stiklo paroda „Tarp iliuzijos ir tikrovės“
Fotografijos muziejus
<i>Vilniaus g. 140</i>
Alio Balbieriaus fotografijų paroda „Prisi-lietimas prie budizmo“
Šiaulių istorijos muziejus
<i>Aušros al. 47</i>
Paroda „1915-ieji. Didžiosios istorijos parašėse“, skirta Pirmojo pasaulinio karo Šiaulių mūšio 110-osioms metinėms paminėti

PANEVĖŽYS
Panevėžio miesto dailės galerija
<i>Respublikos g. 3</i>
Mārio Čačkos (Latvija) tapybos paroda „Santykiai… Tapyba kaip dialogas“
Sauliaus Saladūno fotografijų paroda „Medeina“
„Stasys Museum“
<i>Respublikos a. 40</i>
Tarptautinė paroda „Ir vėjas mus nuneš“
Paroda „Stasys Eidrigėvičius. Hommage à Čiurlionis“

DRUSKININKAI
M.K. Čiurlionio namai-muziejus
<i>M.K. Čiurlionio g. 35</i>
Lauko paroda „Čiurlionių šeimos paletė“
V.K. Jonyno galerija
<i>Turistų g. 9</i>
Paroda „Mikalojus Konstantinas Čiurlio-nis: nuo Budos iki Rex“

PALANGA
Palangos gintaro muziejus
<i>Vytauto g. 17</i>
Juvelyrikos paroda „Netikėtas gintaras: stiprūs jausmai“

Spektakliai

VILNIUS
Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras
4 d. 18.30 – koncertas „Čiurlionio visata“. Atlikėjai LNOBT simfoninis orkestras, LNOBT choras. Dir. R. Šumila
9–11 d. 18.30 – „TURANDOT“. Rež., scenogr. ir šviesų dail. R. Wilsonas, muzikos vad. ir dir. M. Pitrėnas, dir. M. Staškus

11 d. 14 val. – „Už scenos ribų: kur gimsta spektakliai“
12 d. 12, 15 val. – W.A. Mozarto „UŽBURTOS AKYS“. Muzikos vad. I.J. Šimkus

Lietuvos nacionalinis dramos teatras
Didžioji salė
3, 4 d. 18.30 – L. Adomaičio „FERMENTA-CIJA“. Rež. A. Obcarskas
11 d. 18.30 – A. Špilevojus „MIGLA“. Rež. A. Špilevojus (Šiaulių dramos teatras)
Naujoji salė
5 d. 16 val., 7 d. 19 val. – „SVETIMAS“ (pa-gal A. Camus romaną). Rež. J. Lorenci
10, 11 d. 19 val. – E. Ionesco „RAGANOSIAI“. Rež. A. Obcarskas
Mažoji salė
4, 5 d. 16 val. – R. Klezio „AVINAI“. Rež. J. Tertelis
12 d. 12 val. – B. Kapustinskaitės „SIBIRO HAIKU“. Rež. A. Gornatkevičius
Valstybinis jaunimo teatras
5 d. 16 val. – PREMJERA! H. Ibseno „LAU-KINĖ ANTIS“. Rež. O. Koršunovas, scenogr. dail. G. Makarevičius, kost. dail. A. Kuzmic-kaitė, komp. A. Jassenka, šviesų dail. E. Sabaliauskas videomeninink R. Saka-lauskas. Vaidina D. Želvyis, V. Novopolskis, A. Pukelytė, N. Varnelytė, A. Bendoriūtė, A. Bialobžeskis, S. Ivanovas, V. Anužis, V. Jevsejevas, G. Rusteikaitė, A. Rocevičiūtė, I. Juškevičiūtė
9 d. 18.30 <i>Salėje 99</i> – É. Louis „EDŽIO PA-BAIGA“. Rež. N. Jasinskas
10 d. 18.30 – F. Zellerio „SŪNUS“. Rež. I. Jonynas

Vilniaus mažasis teatras
3 d. 18.30, 11 d. 18 val. <i>Anykščiuose</i> – Žemai-tės „MARTI“. Rež. G. Tuminaitė, drama-turgė P. Pukytė
5 d. 18.30 – G. Hauptmanno „ŽIURKĖS“. Rež. A. Gornatkevičius
8 d. 18.30 – J. Cocteau „ORFĖJAS“. Rež. Ž. Vingelis
9 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGAS-KARAS“. Rež. statytojas R. Tuminas, rež. A. Dapšys
12 d. 18.30 – „SMULKŪS VEDYBINIAI NUSI-KALTIMAI“ (pagal É.-E. Shmitto pjesę). Rež. O. Šapošnikovas (VšĮ „Lumo studija“)

Oskaro Koršunovo teatras
8 d. 18.30 <i>Valstybiniame jaunimo teatre</i> – „MAMA“. Rež. K. Glušajevas
9 d. 18 val. <i>„Menų spaustuvėje“</i> – A. Čechovo „ŽUVĖDRA“. Rež. ir scenogr. J. Brazys
Vilniaus senasis teatras
7 d. 10, 12 val. – „PASAULIO MEDIS“. Idėjos aut., rež. ir choreogr. B. Banevičiūtė
9, 10 d. 18.30 – F. Zellerio „TĖTIS“. Rež. J. Vaitkus
11 d. 15 val. <i>Mažajoje salėje</i> – J.-L. Lagarce'o „AŠ BUVAU NAMUOSE IR LAUKIAU, KOL ATEIS LIETUS“. Rež. K. Siaurusaitytė
12 d. 17 val. – M. von Mayenburgo „KANKI-NYS“. Rež. A. Jankevičius
Vilniaus teatras „Lėlė“
Didžioji salė
5 d. 12 val. – PREMJERA! „MERGAITĖ SU ŠAUTUVU“ (pagal to paties pavadinimo M. Marcinkevičiaus knygą). Scenarijaus aut. ir rež. G. Kriaučionytė-Vosylienė, komp. D. Digimas, scenogr. M. Vaitkus. Vaidina E. Bondarenko, I. Vėlyvytė, V. Kirkilionis, D. Tarutis
Mažoji salė
4 d. 12 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTY-KIAI“. Rež. A. Grybauskaitė
4 d. 18 val. – „JUDAS ISKARIJOTAS“. Rež. S. Rubinovas
5 d. 14 val. – „PASAKA APIE VĖŽLIUKĄ“. Inscen. aut., rež. ir dail. A. Mikutis
11 d. 14 val. – Š. Datenio „EVOLIUCIJA“. Rež. Š. Datenis

Kitos erdvės

4 d. 14 val., 5 d. 16 val. – R. Driežio ekskursija į gyvąjį lėlių muziejų

„Menų spaustuvė“

3 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – L. Tolstojaus „KREICERIO SONATA“. Insc. aut., rež. V. Masalskis (Klaipėdos jaunimo teatras)
10 d. 13, 19 val. *Juodojoje salėje* – „KURIS KURĮ“. Rež. I. Jackevičiūtė („No Shoes“ teatras)
10 d. 18.30 *Kišeninėje salėje* – G. Labanauskaitės „NT DRAMA“. Rež. I. Stundžytė („Atviras ratas“)
12 d. 11 val. *Kišeninėje salėje* – „NEREGĖTAS PASAULIS“. Idėjos aut. ir choreogr. B. Banevičiūtė („Dansema“)

KAUNAS

Nacionalinis Kauno dramos teatras

3, 4 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – I. Vyrypajevo „VASAROS VAPSVOS GELIA MUS NETGI LAPKRITĮ“. Rež., dail. N. Maglakelidzė (Sakartvelas)

4 d. 12 val. *Mažonoje scenoje* – A. Sunklodaitės „KIŠKIS PABĖGĖLIS“ (pagal L. Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“). Rež. A. Sunklodaitė

5 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – F. Dürrenmatto „SENOS DAMOS VIZITAS“. Rež. A. Giniotis

5 d. 10.30, 12 val. *Edukacijų salėje* – „MIŠKE“. Rež. ir dramaturgė E. Kižaitė

7, 9 d. 18 val. *Rūtos salėje* – M. Myllyaho „PANIKA“. Rež. K. Gudmonaitė

7 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – A. Tarnagdos „ATIDARYK DURIS“. Rež. J. Vinciūnas
8 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – „BANGINIO PILVE“. Aut. ir rež. M. Manai (Ivan Zajc Kroatijos nacionalinis teatras)

9 d. 12, 14 val. *Parktinėje salėje* – „BABELIO BOKŠTAS. PLANET EARTH / GAME OVER / RESET“. Rež. H. Brinchmann (Norvegija)
11 d. 14 val., 12 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – „LYGIOSIOS TRUNKA AKIMIRKA“ (pagal I. Mero romaną). Rež. J. Tertelis
11 d. 19 val. *Mažonoje salėje* – „ČIURLIONIO PEIZAŽAI: JŪRA“. Rež. M. Mičiulytė
12 d. 12 val. *Didžiojoje scenoje* – M. Maeterlincko „ŽYDROJI PAUKŠTĖ“. Rež. V. Martinaitis

Kauno valstybinis muzikinis teatras

3–5, 8, 9 d. 18 val. – PREMIJERA! G. Bizet, R. Ščedrino „KARMEN“. Rež. ir choreogr. A. Cholina, muzikos vad. ir dir. J. Geniušas, scenogr. M. Jacovskis. Dir. V. Visockis
10, 11 d. 18 val. – P. Stone’o, J. Styne, B. Merillo „SUGAR. DŽIAZE TIK MERGINOS“. Muzikos vad. ir dir. J. Geniušas
12 d. 12 val. – W.A. Mozarto „MAŽOJI BURTŲ FLEITA“. Dir. V. Visockis
12 d. 18 val. – P. Abrahamo „BALIUS SAVOJOJE“. Dir. J. Janulevičius

Kauno kamerinis teatras

3–5 d. – eskizų konkursas „Išeities taškas ’25“
9 d. 18 val. – M. Jones „AKMENYS JO KIŠENĖSE“. Rež. G. Padegimas
11 d. 19 val. – E. Jasaitis. *Stand-up „Vedęs, neturi draugų“*

Kauno lėlių teatras

4 d. 12 val. – A. Lindgren „MAŽYLIS IR KARLSONAS, KURIS GYVENA ANT STOGO“. Libreto aut. ir komp. A. Lavender, rež. A. Sunklodaitė
5 d. 12 val. – „DANTUKŲ TROLIAI“. Rež. O. Žiugžda
11, 12 d. 12 val. – PREMIJERA! „ŠILTNAMIS“. Rež. R. Lažaunykas, scenarijaus aut. V. Rimkaitė, dail. G. Brazytė, komp. A. Jasenka. Vaidina A. Šaučiūnas, V. Rudytė, I. Endriukaitė, R. Degutytė, M. Černiauskas, A. Gudelis

KLAIPĖDA

Klaipėdos valstybinis dramos teatras

3 d. 18.30 *Mažonoje salėje* – L. Norėno „DEMONAI“. Rež. D. Rabašauskas

4 d. 18.30 *Mažonoje salėje* – komiškas socialinis eksperimentas „MYLIMOS“. Rež. ir scenogr. M. Vendland („Artn“ teatras)
7 d. 18.30 *Mažonoje salėje* – D. Nowakowskio „KAI KURIOS ERELIŲ RŪŠYS“.

Rež. I. Reklaitis
8 d. 19 val. – „Jazz Happens“. „Prohibicijos aidai“

9 d. 9 val. *Mažonoje salėje* – „TEDX Klaipėda 2025“. „Šviežias gūsis“
10 d. 18.30 *Kamerinėje salėje* – M. Markovičiaus „LABAS RYTAS, PONE TRIUŠI“. Rež. M. Pažereckas
11, 12 d. 17 val. – „MILENA“. Rež. ir dramaturgė L. Kutkaitė

Klaipėdos žvejų rūmai

9 d. 18 val. – J. Strømgreno „RULETĖ“. Rež., scenogr., dramaturg., choreogr., muzikos parinkėjas J. Strømgrenas (Nacionalinis dramos teatras)

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras

3 d. 18.30 – koncertas „Atskleista paslaptis: šviesos simfonija“. Programoje E. Elgaro, R. Šileikos kūriniai
4 d. 18.30 – A. Malcio „HOMMAGE À ČIURLIONIS“. Choreogr. E. Stundytė
5 d. 12 val. – koncertas kūdikiams „Mažylis Mocartas“

6, 7 d. 14 val., 8 d. 17.30 *I aukšto fojė* – Senjorų savaitė. Ekskursija „Pažintis su teatro užkulisiais“

10, 11 d. 18 val. – J. Steino, J. Bocko, Sh. Harnicko „SMUIKININKAS ANT STOGO“. Dir. S. Domarkas
12 d. 12 val. – koncertas „Linksmasis orkestro laivas“

ŠIAULIAI

Šiaulių dramos teatras

3 d. 18.30 – M. Frischo „BYDERMANAS IR PADEGĖJAI“. Rež. G. Aleksa
4 d. 18 val. – „PATINA“. Rež. E. Švedkauskaitė
5 d. 13 val. – V. Ludwigo „BELA, BOSAS IR BULIS“. Rež. A. Gluskinas
8 d. 19 val. – A. Špilevojaus „PAKELIUI“. Rež. A. Špilevojus (spektaklis-kelionė autobusu)
9 d. 18 val. *Biržų kultūros centre*, 12 d. 17 val. *teatro Mažonoje salėje* – „DUKTĖ“ (pagal K. Mikaelis romaną). Inscenizac. aut. ir rež. N. Mirončikaitė
11 d. 18 val. – B. Kapustinskaitės „TERAPIJOS“. Rež. K. Glušajevas (OKT)

PANEVĖŽYS

Juozo Miltinio dramos teatras

3 d. 18 val. – J. Strømgreno „FEROMONAI“. Dramaturg., rež., choreogr. ir scenogr. J. Strømgrenas
4 d. 18 val. – R. Harwoodo „APRENGĖJAS“. Rež. A. Latėnas
5 d. 12 val. *Mažonoje salėje* – „LOPŠINĖ ŽEMEI“. Rež. I. Jackevičiūtė
7 d. 18 val. – PREMIJERA! „MERGAITĖ SU ŠAUTUVU“ (pagal to paties pavadinimo M. Marcinkevičiaus knygą). Scenarijaus aut. ir rež. G. Kriaučionytė-Vosylienė
9 d. 18 val. – I. Wyrypajewo „IRANO KONFERENCIJA“. Rež. A. Špilevojus (Miltinio laboratorija)
10 d. 18 val. *Mažonoje salėje* – D. Čepauskaitės „PUPOS“. Rež. A. Špilevojus
11, 12 d. 18 val. – „PRIEŠINIMOSI MELANCHOLIJA“ (pagal L. Krasznahorkai romaną). Rež. A. Juška

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija

4 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „LKO 65-ojo koncertų sezono atidarymas. Sergej Krylov, Giovanni Sollima“. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad., solistas ir dir.

S. Krylovas (smuikas). Solistas G. Sollima (violončelė, Italija). Programoje A. Vivaldi, N. Paganini, G. Ciandelli, G. Sollimos kūriniai
5 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – koncertas visai šeimai „Keturių kontrabosų stichijos“. Kontrabosų kvartetas BASS_4: D. Rudvalis, A. Treznickas, D. Butkevičius, A. Kriščiūnas. Programoje W.A. Mozarto, A. Vivaldi, A. Dvořáko, L. van Beethoveno–H. Shinshi, D. Runswicko, Á. Piazzollos, D. Bagursko kūriniai
5 d. 16 val. *Vilniuje, Filharmonijos Mažonoje salėje*, – kamerinės muzikos koncertas „Vytauto Bacevičiaus 120-mečiui. Yusuke Ishii rečitalis“. Y. Ishii (fortepijonas; Japonija, Lietuva). Programoje K. Szymanowskio, V. Bacevičiaus, P. Boulezo, G. Benjamino ir kt. kūriniai
11 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Arvo Pärto 90-mečiui. „Glasperlenspiel Sinfonietta“, Hans Christian Aavik, Andres Kaljuste“. „Glasperlenspiel Sinfonietta“ (Estija), solistas H.Ch. Aavikas (smuikas, Estija). Dir. A. Kaljuste (Estija). Programoje A. Pärto, W.A. Mozarto, P. Vāhi, J. Cage’o kūriniai

VILNIUS

LVSO koncertų salė

4 d. 12 val. – „LVSO vaikams. „Laukinė simfonija“. Atlikėjai G. Latvėnaitė (aktorė), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. E. Kaveckas. Programoje D. Browno „Laukinė simfonija“

10 d. 19 val. – A.L. Kramb (smuikas), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. L.T. Araya. Programoje J. Brahmso, F. Mendelssohno, A. Dvořáko kūriniai

Muzikos magijos klubas

5 d. 17 val. – Įrašų perklausa „Misterijų labirintai“. Programoje K. Stockhauseno, P. Boulezo kūriniai
7 d. 19 val. – „Po užmaršties šydu“. S. Petronytė (sopranas), A. Kisieliūtė (fortepijonas). Programoje É. Paladilhe’o, O. Respighi, A. Cogni ir Ch. Ives’o kūriniai
9 d. 19 val. – „All Reeds duo“, programa „Reeds“. V. Labutis (saksofonai, bosinis klarnetas), A. Balachovičius (akordeonas)

Festivalis „Banchetto musicale“

4 d. 19 val. *Valdovų rūmuose* – „Baltic Stage“. „Cuori e ponti: kai susitinka širdys – tiesiasi tiltai“. R. Vox (vokalas), F. Addabbo (klavinasas, Italija)
7 d. 20 val. *Valdovų rūmuose* – „Ars Trobar Italica“. „Trubadūrų paveldas viduramžių Italijoje“. „Le Miroir de Musique“ (Šveicarija): M. Trevisan (sopranas), Ja. Lawrence’as (tenoras, vielė), B. Romainas (vadovas, vielė, dūdmaišis)

Vakarai

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

4, 5 d. 11.30–19 val. – garso menininko A. Bumšteino performansas. Atlikėjai fort-pijonų meistrai Motiejus, Mykolas ir Benediktas Bazarai. Dalyvauja menininkai K. Butautytė ir A. Gerlikas („Draugų vardai“)
4 d. 16 val. – „Lėčiau. Pokalbiai apie meną“. Pokalbj anglų k. moderuoja K. Vanhercke, lietuvių k. – E. Nedzinskaitė

PLUNGĖ

Plungės viešoji biblioteka

3 d. 16.30 – L.S. Černiauskaitės knygos „Džiaugsmynas“ pristatymas. Renginyje dalyvauja knygos autorė L.S. Černiauskaitė, ją kalbina literatūrologas, rašytojas R. Tamošaitis

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA

20 pavasarių / Jonas Takarevičius-Lietus ; [medžiagą surinko Julius Zareckas] ; [ilustracijų autorė Silvija Puodžiūnaitė]. – Ukmergė : Nekarūnuotas, 2025. – XLVI, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 240 egz.. – ISBN 978-609-96565-0-2

Apglėbkime žemę širdimi ir žodžiais : almanachas : poezija, proza, menas / Lietuvos kaimo rašytojų sąjunga ; [sudarytoja Onutė Kulbokienė]. – [Kaunas] : [Ridsales], 2025. – 272 p. : iliustr., portr.. – Tiražas 194 egz.. – ISBN 978-609-489-849-5

Ei, labas rytas, kaip laikaisi? : romanas / Martina Hefter ; iš vokiečių kalbos vertė Gražina Miklaševičiūtė. – Vilnius : Gelmės, [2025]. – 203, [1] p.. – (Kitoks romanas, ISSN 2351-6437). – ISBN 978-609-8302-63-9

Eilės Dievui : Senasis Testamentas eilėmis / Regina Liorentaitė-Klimaitienė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 70, [1] p.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-489-840-2 (jr.)

Esu tik ta, kuo noriu būti... : eilėraščiai / Rasa Skerniškienė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 65, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 120 egz.. – ISBN 978-609-489-845-7

Galbūt kažkada : romanas / Colleen Hoover ; iš anglų kalbos vertė Julija Vaitiekūnaitė. – 3-ioji laida. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2025]. – 377, [1] p.. – Tiražas 7000 egz.. – ISBN 978-609-09-0049-9

Giesmė širdies angelams : eilėraščiai / Diana Kiltinavičienė ; [paveikslai Rūtos Mačioliens]. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 147, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-489-853-2

Gyvenimo rato akimirkos / Inga Staban. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 144, [4] p.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-489-852-5

Gražiai skamba mano gimtinė : eilėraščiai ir istorijos – ažurašytas ir teip, kaip šnekam pa Utenas dungum / Salvinija Mackutė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 109, [1] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-489-835-8

Haiku / Ilona Bakšė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 119, [1] p. : iliustr.. – Kartotinas tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-489-365-0

Ir aidėjo kalnai : [romanas] / Khaled Hosseini ; iš anglų kalbos vertė Jonas Čeponis. – Vilnius : Alma littera, 2025. – 1 epub3 failas. – ISBN 978-609-01-6735-9

Iš kraujo ir pelenų : romanas / Jennifer L. Armentrout ; iš anglų kalbos vertė Eglė Petrauskaitė. – 2-oji laida. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2025]. – 667, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-09-0078-9

Kaip mylėti savo dukrą : [romanas] / Hila Blum ; iš hebrajų kalbos vertė Kristina Gudelytė-Lasman. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2025]. – 267, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-09-0124-3 (jr.)

Kamino salos smėklos : trileris / John Grisham ; iš anglų kalbos vertė Rima Čeliauskaitė. – Kaunas : Jotema, [2025]. – 1 epub3 failas. – ISBN 978-609-490-445-5

Leisk man būti : [eilėraščiai] / Jūratė Teišerskienė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 142, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-489-862-4

Lūkesčiai : romanas / Anna Hope ; iš anglų kalbos vertė Marija Bogušytė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2025]. – 318, [1] p.. – Tiražas 1800 egz.. – ISBN 978-609-09-0116-8

Mano Fabijoniškės : Fabijoniškių gyventojams – buvusiems ir esamiems / Romuald Mieczkowski ; iš lenkų kalbos vertė Birutė Jonuškaitė. – Vilnius : Slinktys, 2025. – 142, [1] p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-498-004-6 (jr.)

Nubusti iš naujo : eilėraščiai / Vita Paškauskaitė ; [nuotraukų autorė Lina Petronienė]. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 271, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-489-836-5

Nuodėmių pilis : romanas / Andrėja. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 304, [1] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-489-826-6

Nusivylusiųjų klubas : romanas / Marie Vareille ; iš prancūzų kalbos vertė Erika Sabaliauskaitė. – Vilnius : Alma littera, 2025. – 311, [1] p.. – Tiražas 1600 egz.. – ISBN 978-609-01-6758-8 (jr.)

Plaštakė žvakėj : lyrika / Dalia Pečkytė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 59, [1] p.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-489-831-0

Povandeninė kalba = Underwater speech : eilėraščiai / Lidija Šimkutė ; Daliutės Ivanauskaitės piešiniai. – Vilnius : Slinktys, 2025. – 191, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 400 egz.. – ISBN 978-609-8286-98-4

Prie tekančio laiko : eilėraščiai / Loreta Juodpysytė-Vainauskienė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 276, [8] p.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-489-855-6 (jr.)

Skambutis iš praeities : eilėraščiai / Birutė Padvarietienė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 78, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-489-839-6 (jr.)

Smilga vėtroje : eilėraščiai / Aušrelė Jovarauskienė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 201, [1] p.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-489-834-1

Sumazgytų eilučių šniūrelis : [eilėraščiai] / Irena Arlauskienė. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 127, [1] p.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-489-854-9

Šachas ir matas : romanas / Ali Hazelwood ; iš anglų kalbos Daiva Krištopaitienė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2025]. – 392, [1] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-09-0101-4
Tarp LAGO ir LABAS : eiklėraščiai / Regina. – Kaunas : Ridsales, 2025. – 77, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-489-833-4

Vilkokšnio ežero legenda / Virginija Aliukonė ; [ilustracijų autorė Virginija Aliukonė, nuotraukos Gyčio Juodėno] ; [sudarytojai Miglė Dalgedaitė, Gytis Juodėnas, Virginija Aliukonė] ; Grendavės bendruomenė „Žiburys“. – Grendavė [Trakų rajonas] : Grendavės bendruomenė „Žiburys“, 2025. – 38, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 380 egz.. – ISBN 978-609-96564-0-3 (jr.)

PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS

Savaitės filmai

Atvira santuoka ***

Atrastas su filmu „Viršūnė“ (2019), kuriame vyriška draugystė sukelia santuokos problemų, Michaelas Covino tęsia savo romantinės komedijos tyrinėjimus filme „Atvira santuoka“. Čia Keris (Kyle Marvin) ieško paguodos pas draugų porą, kai jo žmona Ešlė (Adria Arjona) paprašo skyrų. Taigi žiūrovas bus pakviestas stebėti Džulijos (Dakota Johnson) ir Polo (pats Covino) toksiškus santykius, katastrofišką Kerio įsikišimą, taip pat meilužių gausą, charakterizuojančią naują Ešlės gyvenimą. Covino turi akivaizdžią ambiciją dirbti su absurdo žanru, tačiau rezultatas, kuris yra nelengvai pasiekiamas, neprilygsta didiesiems klasikams, nuo Howardo Hawkso iki George'o Cukoro, besidalijusiems šia ambicija. („Splitsville“, rež. Michael Angelo Covino, JAV, 2025)

Dauntono abatija. Didysis finalas ***

Trečioje ir paskutinėje „Dauntono abatijos“ filmų serijos dalyje didingo dvaro paveldėtoja patenka į sunkią padėtį, nes išsiskyrė su vyru. Tačiau ir finansine prasme Kroulių šeima išgyvena sunkumus – po 1929 m. JAV biržos kracho jų turtas smarkiai sumažėjo. Nepaisant to, dvarininkai ir tarnai dvare laikosi kartu. Šis prabangus kostiuminis filmas – ir melancholiška, ir pakili trilogijos pabaiga, kurioje ponai ir vargšai simbolizuoja pasakišką simbiotinį bendradarbiavimą. („Downton Abbey: The Grand Finale“, rež. Simon Curtis, D. Britanija, JAV, 2025)

Materialistai **

Niujorko pažinčių agentūros piršlė Liusė dirba negailestingose rinkoje, kurioje žaidimo taisyklės lemia išvaizda, pajamos ir statusas. Bandydama motyvuoti savo klientus ir padėti jiems susitaikyti su atstūmimu, ji pati patenka į emocinę dilemą, nes turi rinktis tarp savo naujo turtingo, žavaus meilužio ir neturtingo, bet nuoširdaus buvusio. Šis romantinės komedijos ir dramos mišinys parodo, kaip kapitalistinė logika formuoja ir griaua meilės sampratą. Galiausiai filmas šiek tiek per lengvai pasiduoda idealistiniam tikros meilės pažadui, bet bent jau galima paganyti akis į gražius aktorius. („Materialists“, rež. Celine Song, JAV, Suomija, 2025)

Mūšis po mūšio *****

Los Andželo kairiųjų revoliucionierių grupės nariai dėl savo išpuolių prieš sistemą yra ieškomi kariuomenės. Praėjus šešiolikai metų, pasislėpęs aktyvistas ir jo dabar jau beveik suaugusi dukra vėl patenka į ultrakonservatyvaus pulkininko akiratį. Filmas, laisvai paremtas Thomo Pynchono romanu „Vineland“, pasakoja apie visuomenę, kurią drasko socialinės ir politinės įtampos. Išpūdingas epas su trapiais personažais, ekscentriškais aktorių pasirodymais ir meistriškai surežisuotomis scenomis pasakoja apie utopijas, dogmas ir šeimos ryšius. („One Battle After Another“, rež. Paul Thomas Anderson, JAV, 2025)

Prigautas **

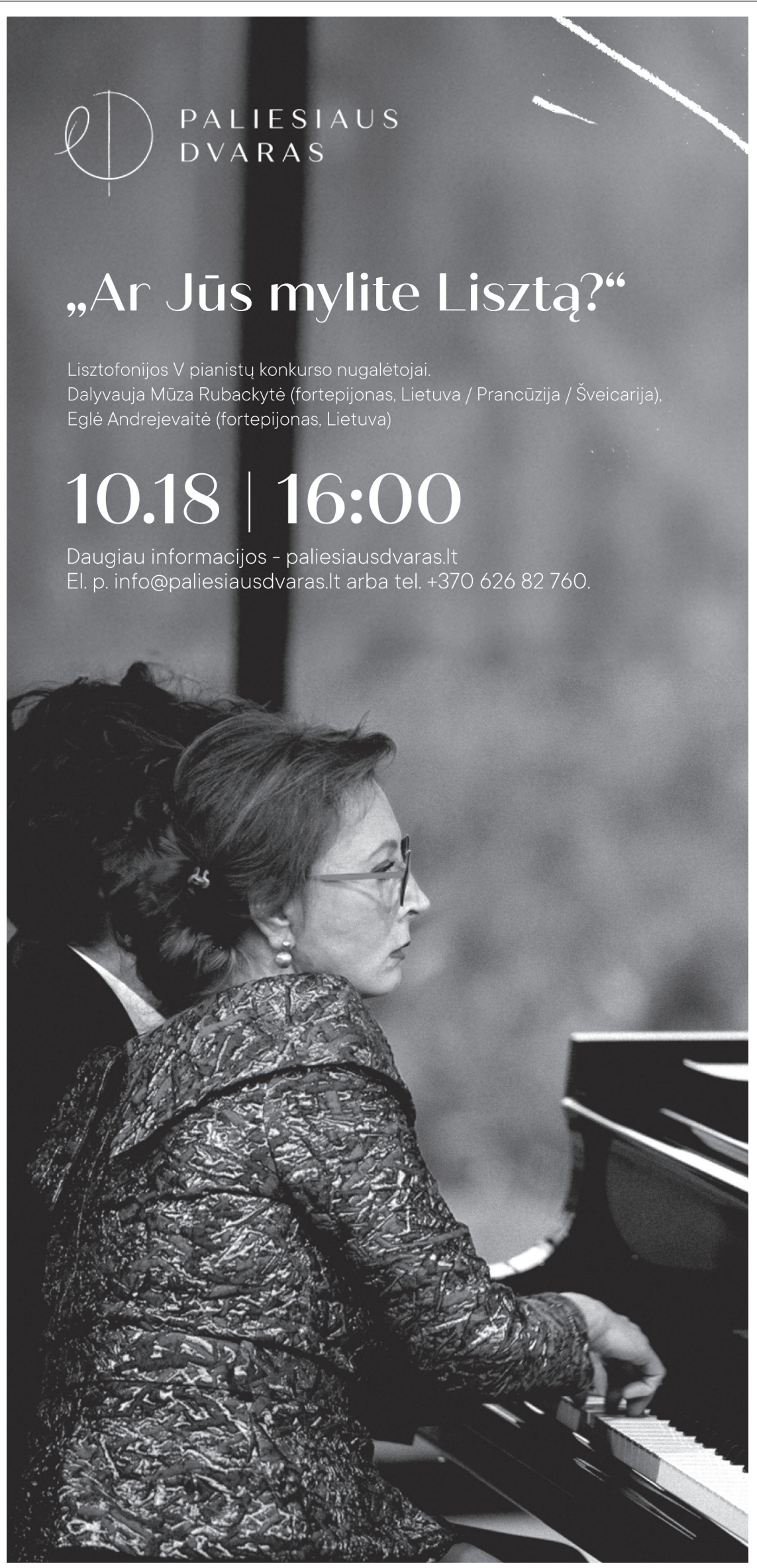
Praėjusio amžiaus 10-ojo deš. pabaigoje Niujorke dirbantis barmenas patenka į konkuruojančių gangsterių, kurie visi ieško savo dingusių pinigų, taikiklį. Ši juodoji komedija orientuojasi į tokius filmus kaip „Viršvalandžiai“ (rež. Martin Scorsese, 1985) ir „Vagišiai“ (rež. Guy Ritchie, 2000), nors yra gerokai niuresnė už savo pavyzdžius. Ypač įtikinamai atrodo atmosferiniai miesto vaizdai ir du pagrindiniai aktoriai. Tačiau šis filmas pernelyg slogus, kad jį būtų galima laikyti greitu gangsterių farsu; lemiama momentais trūksta tikslumo ir dramaturginio jautrumo. („Caught Stealing“, rež. Darren Aronofsky, JAV, 2025)

Roužų šeimos karas ***

Architektas ir virėja įsimyli iš pirmo žvilgsnio, susituokia, persikelia į JAV ir susilaukia dviejų vaikų. Tačiau po dešimties metų vyras patiria profesinę nesėkmę, o moteris plaukia ant sėkmės bangos. Buvusi meilė vis labiau virsta pavydu, neapykanta ir destruktiniu įniršiu. „Roužų šeimos karas“ – linksma komedija apie ginčus ir skyrybas, kurioje didžiausias dėmesys skiriamas pagrindinių veikėjų britiškam temperamentui ir puikiai parašytiems dialogams. Be to, filme randama daug originalių būdų, kaip spręsti konfliktus socialinėse medijose. („The Roses“, rež. Jay Roach, D. Britanija, Australija, JAV, 2025)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Agnė Narušytė | **Redaktorės pavaduotoja** – Rūta Jakimavičienė
Dailė, fotografija – Marija Martinaitytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Dovilė Zavedskaitė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

PALIESIAUS
DVARAS

„Ar Jūs mylite Lisztą?“

Lisztofonijos V pianistų konkurso nugalėtojai.
 Dalyvauja Mūza Rubackytė (fortepijonas, Lietuva / Prancūzija / Šveicarija),
 Eglė Andrejevaitė (fortepijonas, Lietuva)

10.18 | 16:00

Daugiau informacijos – paliesiaUSDvaras.lt
 El. p. info@paliesiaUSDvaras.lt arba tel. +370 626 82 760.

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
 Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VŠĮ „7 meno dienos“,
 S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
 ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
 Spausdino UAB „Utenaitis“, Užpalių g. 83A, Utena
 Remia Medijų rėmimo fondas
 Lietuvos kino centras
 Vilniaus miesto savivaldybė

